

Sosyal Güvenlik Sisteminde Fiili (İtibari) Hizmet Süresi Zammı Düzenlemeleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu Uygulamaları

Ö. Hakan ÇAVUŞ*

Özet: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda düzenlenen “fiili hizmet süresi zammı”, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamındaki “itibari hizmet süresi” ve 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu kapsamındaki “fiili hizmet müddeti zammı” uygulamaları özellik arz eden sosyal sigortalar düzenlemeleridir. Bu uygulamalar, fiili olarak çalışılan hizmet sürelerine yapılacak çeşitli eklemeler ve emeklilik yaş hadlerinden yapılacak indirimler yoluyla emsal çalışanlara göre daha fazla yıpranan kapsamdaki sigortalılara erken emeklilik avantajı sağlamaktadır.

Fiili (itibari) hizmet süreleri işverenler ek prim yükü getirmektedir. Özellikle fiili hizmet kapsamında sigortalı çalıştıran işverenler lehine prim indirimi gibi sigortalı çalıştırmayı teşvik edici düzenlemelerin yapılması özellikle iş sağlığı ve güvenliği kültürünün de yayılmasına yardımcı olacak yöntemlerden birisidir. Ayrıca fiili hizmet kapsamındaki işyerlerinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından daha sık denetimlerin yapılması hem sigortalı sahte bildirimlerinin hem de sigortalı bildirilmeyenlerin tespitini kolaylaştıracaktır.

Bu çalışmada, itibari hizmet süresi ve fiili hizmet süresi zammı düzenlemelerinin kapsamı ele alınmıştır ama Emekli Sandığı iştirakçileri kapsam dışı bırakılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fiili hizmet süresi zammı, itibari hizmet süresi, emeklilik, fiili hizmet süresi ile ilgili SGK uygulamaları

Arrangements of Actual (Nominal) Service Term Increment in the Social Security System and The Applications of Social Security Institution

Abstract: The implementations of “Actual service term increment”, arranged in the Social Insurance and General Health Insurance Act., No 5510, “nominal service period” within the scope of Social Insurances Act., No. 506, and “actual service period increment” within the scope of Republic of Turkey Pension Fund Act., No. 5434, are social insurance arrangements that are particular to Turkey’s social security law. These arrangements, through several additions to be

---

* Yrd. Doç. Dr. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Turizm Fakültesi

added to period of services actually worked and through reductions to be made from the retirement age limits, provide advantages for the insured people who are within the scope of those worn off more than the peer/fellow employees in terms of early retirement.

Actual (nominal) service term increment places an additional premium charge to the employers. Especially, the fact that the regulations to encourage employing the insured such as premium discount in favour of the employers employing the insured within the scope of actual (nominal) service are made is one of the methods that will help spread the culture of occupational health and safety. Also, carrying out more frequent inspections in the establishments within the scope of actual (nominal) service by Social Security Institution will make it easy to detect the fake notifications of those insured and those insured but not declared.

In this study, the scope of the actual service term increment and nominal service period arrangements are discussed, but the Pension Fund participants were excluded.

Keywords: Actual service term increment, nominal service period, retirement, implementations of Social Security Institution about actual service term increment

Giriş

Yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarını etkileyen önemli durumlardan birisi de fiili (itibari) hizmet süreleridir. Sözkonusu süreler, özellikle yıpratıcı ve ağır işlerde çalışanlar için öngörülmüştür. Fiili hizmet süreleri, ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanların erken yıpranmaları nedeniyle emekli aylığına daha erken hak kazanmalarını sağlamak üzere sözkonusu kişilerin hizmet sürelerine eklenmektedir. Böylece var olmayan fakat varsayılan bir farazi sigortalılık süresi ve farazi prim ödeme gün sayısı oluşturularak fiili hizmet sürelerine tabi sigortalılar diğer normal işlerde çalışan sigortalılara nazaran daha avantajlı duruma getirilmektedir

01.10.2008 tarihinde 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun ile yürürlükten kaldırılmış olan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 60. maddesinin E bendinde ve ek 5. ve 6. maddelerinde “itibari hizmet süresi” ve 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun 32. maddesinde düzenlenmiş olan “fiili hizmet müddeti zammı” düzenlenmiş idi. 01.10.2008 tarihinden önce yürürlükte olan 506 sayılı Kanunda ve 5434 sayılı Kanunda yapılan fiili (itibari) hizmet sürelerine ilişkin düzenlemeler, 5510 sayılı Kanunun 40. maddesinde düzenlenen “fiili hizmet süresi zammı” kavramı ile aynı içeriğe ve öze sahip önceki düzenlemelerdir.

5510 sayılı Kanun ile 01.10.2008 tarihinde yürürlükten kaldırılan 1479 sayılı Bağ-Kur Kanununa tabi kendi nam ve hesabına çalışanlar, 2926 sayılı Tarım Bağ-Kur Kanununa tabi tarımda bağımsız çalışanlar ve 2925 sayılı Tarım SSK Kanununa tabi tarım sektöründe çalışan sigortalılar “fiili hizmet süresi” uygulamasının dışında bırakılmışlardır. 1479 sayılı Kanun ve 2926 sayılı Kanun kapsamında olanlar Bağ-Kur kapsamında kendi nam ve hesabına çalıştıkları ve kendi adlarına prim ödemesi yaptıkları için itibari hizmet veya fiili hizmet süresi kapsamında değerlendirilmemişlerdir.

5510 sayılı Kanunda değişiklik yapan 5754 sayılı Kanunun¹ TBMM'deki Komisyon raporunda, 5510 sayılı Kanunun fiili hizmet sürelerine ilişkin düzenlemesinde değişikliğe gidilmesinin nedeni olarak *"5510 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesince fiili hizmet süresi zammına ilişkin düzenlemenin bazı bölümlerinin iptal edildiği, tasarısı ile fiili hizmet süresi zammından yararlanacak olan meslek gruplarının Avrupa Birliği direktifleri, günümüz teknolojisi, iş sağlığı ve güvenliği konusundaki gelişmeleri ile iş riskleri dikkate alınarak yeniden tanımlandığı, bu çerçevede, fiili hizmet zammı uygulamasının ağır ve tehlikeli işler (sualtı, maden, çimento, demir-çelik, kurşun arsenik vb.) ile sınırlandırıldığı"* gösterilmiştir.

Bu çalışmamızda, 01.10.2008 tarihinde 5510 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Kanunda yer alan “itibari hizmet süresi” ile ilgili düzenlemeler ve 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanunda yer alan “fiili hizmet süresi” ile ilgili düzenlemeler, bir iş sözleşmesine tabi olarak çalışanlar yani 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendine tabi sigortalılar açısından yargı kararları ile birlikte ele alınmış ve bu düzenlemelerle ilgili Sosyal Güvenlik Kurumu’nun uygulamaları üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. 5434 sayılı Kanun kapsamında yer alan yani 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi kapsamındaki Emekli Sandığı iştirakçisi statüsünde olanlar ile ilgili “fiili hizmet müddeti” ile ilgili düzenlemeler çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Bazı OECD Ülkelerinde Fiili Hizmet Süreleri

5510 sayılı Kanunla 01.10.2008 tarihinde yürürlükten kaldırılmış olan 506 sayılı Kanunda düzenlenmiş olan “itibari hizmet süreleri” ve 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 5510 sayılı Kanunda düzenlenmiş olan “fiili hizmet süreleri” sözkonusu kanunlarda belirtilen işyerlerinde ve görevlerde çalışan sigortalıların erken emekli olmalarını da sağlamaktadır (Zaidi, A. ve E. R. Whitehouse: 2009). Çoğu OECD ülkesinde “tehlikeli” ve “yıpratıcı” işlerde çalışanların normal koşullara göre daha erken şartlarla emekli olabilmeleri yönelik (örneğin yeraltı maden işlerinde çalışanlar) erken emeklilik planları bulunmaktadır. Bu emeklilik planları “riske dayalı erken emeklilik planları” olarak da adlandırılmaktadırlar (Zaidi, A. ve E. R. Whitehouse: 2009).

¹ R.G, 08.05.2008 tarih ve 26870 sayılı

Tehlikeli ve yıpratıcı işlerde çalışanlara erken emeklilik imkanı sağlayan düzenlemeler hemen hemen Dünyada her ülkede yapılmıştır veya yapılmaktadır. Erken emeklilik sisteminde üç temel yöntem uygulanmaktadır. Bunlardan birincisi, erken emeklilik yaşının doğrudan kanunla düzenlenmesidir. İkincisi de erken emeklilik katsayısı sisteminin uygulanmasıdır. Erken emeklilik hesabı yapılırken yıpratıcı veya tehlikeli işlerde/mesleklerde çalışmış olanlar için normal emeklilik yaşını azaltma katsayısı kullanılmaktadır. İlgili iş/meslekte çalışan kişinin çalışma süresi ile yasayla belirlenen emeklilik yaşını azaltma katsayı çarpılmakta ve çıkan sonuç normal emeklilik yaşından düşülmektedir. Örneğin yasayla belirlenen yıpratıcı işin emeklilik yaşını azaltma katsayısı 0.5 ise ve kişinin yıpratıcı işteki çalışan süresi 10 yıl ise kişinin bu meslekteki normal emeklilik yaşında azalma ($10 * 0.5=$) 5 yıl olacaktır. Erken emeklilik sisteminde uygulanan üçüncü yöntem ise, örneğin İspanya, Macaristan ve Portekiz'de uygulanan şekliyle ilk iki sistemin karması olarak yıpratıcı veya tehlikeli iş/meslek kapsamındaki bazı işler için doğrudan yaşın belirlenmesi veya bazı işler için ise katsayı sisteminin uygulanmasıdır (Zaidi, A. ve E. R. Whitehouse: 2009)

Yıpratıcı veya tehlikeli işler kapsamında çalışanlar ve erken emeklilik kapsamında uygulanan yöntemler örnek olarak seçilmiş bazı ülkelere göre açıklanmıştır.

Tablo 1:

Ülke	Yıpratıcı veya tehlikeli iş kapsamındaki çalışanlar	Normal Emeklilik Yaşı	Yıpratıcı veya Tehlikeli İşlerde Çalışanların Ortalama Emeklilik Yaşı	Erken emeklilik katsayısı
Belçika	Madenciler, denizde çalışanlar, sivil havacılık uçuş personeli	65	55	Uygulanmıyor
Macaristan	Yeraltı, sondaj, basınçlı hava ile yapılan işlerde, elektrik, tekstil, fırınlama, soğuk depolama tesislerinde, radyasyon yoğun işlerde, patlayıcı üretiminde çalışanlar	62	55	0.2 (erkekler) 0.25 (kadınlar)
Polonya	Madenciler ve yardımcı personel, kadmiyum ve asbest maruziyetli işlerde çalışanlar	65	55	Uygulanmıyor
Portekiz	Madenciler	65	55	0.5
Yeni Zelanda	İtfaiyeciler, özel sektör uçak pilotları ve tren makinistleri	65	55	Uygulanmıyor
İspanya	Madenciler ve gemilerde çalışanlar, havacılık personeli ve demiryolu çalışanları, boğa güreşi sektöründe çalışanlar	65	52	0.2 ile 0.5 arasında değişiyor

Kaynak: Zaidi ve Whitehouse: 2009'da yer alan tablolardan yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa Göre İtibari Hizmet Süresi ve Şartları

İtibari hizmet; ağır, yıpratıcı ve zehirleyici işlerde çalışan sigortalıların sigortalılık sürelerine farazi bir süre eklenmek suretiyle daha erken emekli olmalarına olanak veren bir süredir. İtibari hizmet süresi fiili bir çalışmaya dayanmaz. Fiilen olmayan ancak varsayılan bir sürenin sigortalılık süresine eklenmesi şeklinde ortaya çıkar (Sözer, 1998: Güzel vd: 2012, 619 Gerek, 2005).

01.10.2008 tarihinde 5510 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Kanunda yer alan itibari hizmet uygulaması, ilk kez 01.09.1977 tarihinde yürürlüğe

giren 2098 sayılı Kanun² ile başlamıştır. Bu düzenlemeyle, basım ve gazetecilik işyerlerinin yasada belirtilen unvanlarla çalışan sigortalıların yine yasada belirtilen işlerde geçen sigortalılık sürelerine, belirli bir sürenin daha eklenmesi öngörülmüştür. Daha sonra 3395 sayılı Kanun³ ile 01.09.1987 tarihinden geçerli olmak üzere, unvan ayırımı yapılmaksızın hizmetin basım ve gazetecilik işyerlerinin Kanunda sayılan işlerde geçmesi, itibari hizmet süresinden yararlandırılması için yeterli görülmüştür. Bunun yanı sıra gemi adamları, gemi ateşçileri, kömürcüler, dalgıçlar ile azotlu gübre ve şeker sanayinin yasa ile belirlenen bölüm ve işlerinde çalışan sigortalılar da itibari hizmet süresinden yararlandırılmışlardır. 506 sayılı Kanuna göre, itibari hizmet süresinden yararlanabilmek için üç koşulun bir arada olması gerekmektedir. Bunlar; sigortalı sayılma, hizmetin belirli işlerde geçmesi ve belli bir süre prim ödeme gün sayısının varlığı⁴ olarak aşağıda açıklanmıştır.

Sigortalı Sayılma

İtibari hizmet süresinden yararlanmanın ilk koşulu, itibari hizmet süresinden yararlanacak kimsenin 2098 sayılı Kanun'a göre 01.09.1977 tarihinde ve bu tarihten sonra sigorta niteliğini taşımasıdır⁵. 506 sayılı kanun kapsamında sigortalı sayılmayanlar veya sigortalılık niteliğini yitirmiş bulunan kimseler itibari hizmet sürelerinden yararlanamazlar.

Hizmetin Kanun'da Belirlenen İşkollarında ve İşyerlerinde Geçmesi

Bir hizmet süresine itibari hizmet süresi eklenebilmesinin ikinci şartı, o hizmetin 506 sayılı Kanunun ek 5. maddesinde düzenlenmiş olan çizelgede yer alan sınırlı bir biçimde sayılan işkolu ve işyeri koşullarında gerçekleşmiş olması gerekmektedir (Ernam,1990:254). 506 sayılı Kanunun ek 5. maddesi, hangi sigortalıların hangi çalışma sürelerine itibari hizmet süresi verileceğini, çalışılan işyerleri ve yaptıkları işler itibariyle belirlenmiştir. Bu işler aşağıda üç grupta açıklanmıştır:

Basın Mesleği ile Basım ve Gazetecilik İşyerlerinde Çalışanlar

506 sayılı Kanunda basın mesleği ile basım ve gazetecilik işyerlerinde çalışanlardan kimlerin hangi işlerde geçen çalışma sürelerine itibari hizmet verileceği üç grupta toplanmıştır (Çavuş, 2007a).

---

² RG, 24.08.1977-16037

³ RG, 09.07.1987-19512

⁴ SSK genelgesi:12-85 ek sayılı

⁵ Bir hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlar sigortalı sayılırlar (506 s.k. m.2). 506 sayılı Kanun bakımından sigortalı sayılabilmeyen üç koşulu vardır. Bunlar; 1) İş ilişkisi kural olarak hizmet akdine dayanmalıdır. 2) Çalışanın işverene ait işyerinde çalışması gerekmektedir. 3) Çalıştırılan, 506 sayılı Kanun'un 3/I maddesinde sayılan "sigortalı sayılmayanlar" arasında yer almamalıdır. (Güzel, Okur ve Caniklioğlu, 2014: 105; Çenberci, 1997:90; Alper, 2014, 32)

212 sayılı Kanunla değiştirilen 5953 sayılı “Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştırılanlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun” kapsamında Türkiye’de yayımlanan gazete ve mevkütelerle haber ve fotoğraf ajanslarında çalışan ve İş Kanunu’ndaki “işçi” tarifi kapsamı dışında kalan gazeteciler, anılan Kanun kapsamına giren her türlü fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığı çalıştıkları süreler (506 s.k ek 5/1-a) itibari hizmet süreleri kapsamında değerlendirilmiştir.

Basın Kartı Yönetmeliği’ne göre basın kartına sahip olup gazetecilik yaparken, kamu kurumlarına giren ve bu kurumların basın müşavirliklerinde meslekleriyle ilgili görevlerde istihdam edilen sigortalıların bu görevlerde geçen süreleri (506 s.k ek 5/1-b) itibari hizmet süreleri kapsamında değerlendirilmiştir.

1475 sayılı eski İş Kanunu ve 4857 sayılı yeni İş Kanunu ve bu Kanunlarda yapılan değişiklik kapsamında basın ve gazetecilik işyerlerinde çalışanların çalışma süreleri de itibari hizmet süreleri kapsamında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ele alındığında aşağıda sayılan;

-Solunum ve cilt yoluyla vücuda geçen gaz veya diğer zehirleyici maddelerle çalışılan,

-Fazla gürültülü ve ihtizaz yapıcı makine ve aletlerle çalışarak iş yapılan,

-Doğrudan doğruya yüksek hararete maruz bulunarak çalışılan,

-Fazla ve devamlı adali gayret sarfedilerek iş yapılan,

-Tabii ışığın hiç olmadığı ve münhasıran suni ışık altında çalışılan,

-Günlük mesainin yarısından fazlası saat 20.00’den sonra çalışılarak yapılan,

İşyerlerindeki çalışmalar çalışanlar açısından itibari hizmet süreleri kapsamında değerlendirilmiştir (506 s.k ek 5/II)⁶.

Denizde Geçen Hizmet Süreleri

3395 sayılı Kanunla gemi adamları, gemi ateşçileri ve dalgıçların 01.09.1987 tarihinden sonra denizde geçen ya da geçecek hizmet süreleri de itibari hizmet süresi kapsamına alınmıştır (Sözer, 1998). Buna göre, 854 sayılı Deniz İş Kanununda tanımlanan kaptanın, zabîtin, yardımcı zabîtin, tayfa ve yardımcı hizmet personel ile gemi ateşçilerinin, kömürçülerin ve dalgıçların denizde geçen hizmet sürelerinin yanı sıra denizde geçen sürelerin içinde gemi adamlarının kullandıkları ücretli izin süreleri ve resmi tatil günleri de itibari hizmet süresinden sayılmıştır. Gemi adamı olmakla beraber römorkör, marınbot ve kılavuz botu gibi hizmet gemilerinde hizmetin olduğu günlerde çalışıp diğer günlerde karada geçen süreleri bulunanların da yalnız denizde geçen sürelerine itibari hizmet verilmektedir. Ancak liman

⁶ İlk iki madde kapsamında belirtilen sigortalıların, söz konusu sürelerine itibari hizmet süresi eklenmesine 01.09.1977 tarihinden sonuncu maddede belirtilen hizmet sürelerine ise 01.09.1987 tarihinden itibaren itibari hizmet süresi eklenmeye başlanmıştır. Ancak, basım ve gazetecilik işyerlerinin yukarıda sayılan işlerinden birinde çalışan sigortalıların 01.09.1977-31.08.1987 tarihleri arasındaki söz konusu çalışma sürelerine itibari hizmet süresi uygulanabilmesi; bunların aynı zamanda operatör, mürettip, rotatifçi, foto ofsetçi, klişeci, tiftukçu ve bunların yardımcıları unvanlarından birine sahip olmaları koşuluna bağlanmıştır. (Ataman, 2004:140-141)

hizmetlerinde çalışan gemi adamları, gemi ateşçileri, kömürcüler ve dalgıçların seferde olmamakla beraber, gemide ve geminin limana bağlı olduğu sırada geçen hizmetlerine itibari hizmet süreleri dahil edilmemektedir (Ataman, 2004:141).

Azotlu Gübre ve Şeker Sanayiinde Çalışanlar

506 sayılı Kanuna göre, azotlu gübre ve şeker sanayi işyerleri de itibari hizmet kapsamına alınmış işyerleri kapsamında değerlendirilmiştir. Buna göre; 3395 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanunun ek 5. maddesine eklenen IV. bendine göre, azotlu gübre ve şeker sanayine ait fabrika, atölye, havuz ve depolarla, trafo binalarının:

-Çelik, demir ve tunç döküm işlerinde,
-Zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı gaz, asit, boya işleriyle gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren işlerinde,

-Patlayıcı maddeler yapılan işlerinde,

-Kaynak işlerinde,

çalışanların sayılan işlerdeki çalışma süreleri de itibari hizmet kapsamında ele alınmıştır.

Sigortalıların azotlu gübre ve şeker sanayi işyerlerinde ve belirtilen işlerdeki çalışma sürelerinin itibari hizmet uygulaması açısından değerlendirilebilmesi için bazı şartlar gerekmektedir. Buna göre sigortalıların çalışmalarının azotlu gübre ve şeker sanayinin fabrika, atölye, havuz ve depolarında, trafo binalarında geçmiş olması ve buralarda çalışan sigortalıların aynı zamanda yukarıda sayılan işleri fiilen yapmaları gerekmektedir. Ancak belirtilen işlerde çalışanlar, azotlu gübre ve şeker sanayinin fabrika, atölye, havuz ve depolarında, trafo binalarında çalışmıyorlarsa, bunlara itibari hizmet süresi verilmez⁷.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye bağlı Ankara, Eskişehir, Afyon, Erzincan ve Turhal makine fabrikalarının “**Şeker İşkolu**” (Şeker Sanayi)’ne girdiğinin tespitine dair Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın 09.07.1987 tarih ve 14 sayılı işkolu tespit kararından sonra Sosyal Sigortalar Kurulu Yönetim Kurulunun 12.03.1998 tarih ve V/897 sayılı kararına göre; Şeker Fabrikaları A.Ş.’ye bağlı makine fabrikalarının 506 sayılı Yasanın ek 5. maddesinin IV. fıkrasında belirtilen işlerde çalışan sigortalıları da itibari hizmet süresinden yararlandırılmışlardır⁸.

Prim Ödeme Gün Sayısı

506 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmiş olan itibari hizmet süresinden yararlanabilmenin bir diğer koşulu da, itibari hizmet süresi kapsamındaki işlerde malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi çalışmalar için en az 3600 gün prim ödenmiş olmasıdır (506 sk, ek m. 6). İtibari hizmet süresinden yararlanmak isteyen sigortalının 506 sayılı Kanunda belirtilen işyerlerinde Kanunun yürürlük tarihinden

⁷ SSK genelgesi: 12-85 ek sayılı

⁸ SSK genelgesi: 12-85 ek sayılı

önce %20 oranında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödenerek geçen hizmet sürelerinin toplamıyla Kanunun yürürlük tarihinden sonra %2 fazlalıkla yani %22 oranında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödenerek geçen hizmet sürelerinin toplamının en az 3600 gün olması ve bu durumun ilgili işyerinden alınacak bir belge ile belgelendirilmesi gerekir. 3600 günün hesabında, varsa sigortalının 2098 sayılı Kanuna göre yapılan borçlanma süresi de gözönünde bulundurulur. Ayrıca Kanunun yürürlük tarihinden önce bu işyerlerinde hiç çalışması olmayan sigortalı en az 3600 gün bu işyerlerinden prim ödedikten sonra itibari hizmet süresine hak kazanabilir⁹.

İtibari Hizmet Sürelerine İlişkin Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı ve SGK Uygulamaları

Anayasa Mahkemesi, 04.10.2006 tarihli E.2002/157, K.2006/97 sayılı kararı¹⁰ ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Ek 5. maddesinin birinci fıkrasının, 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasa ile eklenen IV numaralı bendinde yer alan “Azotlu gübre ve şeker sanayiinde, ...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna karar vererek sözkonusu ibareyi iptal etmiştir (Caniklioğlu, 2007). Bu iptalden sonra artık tüm fabrika, atölye, havuz ve depolarda, trafo binalarında çalışıp da; **1-Çelik**, demir ve tunç döküm işinde, **2- Zehirli**, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı gaz, asit, boya işleriyle gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren işlerde, **3- Patlayıcı** maddeler yapılmasında ve **4- Kaynak** işlerinde çalışanların bu çalışma süreleri de itibari hizmet süreleri kapsamında değerlendirilerek sigortalıların prim ödeme gün sayılarına eklenmiştir. Anayasa Mahkemesi kararları geriye yürümeyeceği için sözkonusu işyerlerinde ve işlerde çalışan sigortalıların sadece iptal kararından sonraki çalışmalara itibari hizmet süreleri eklenmiştir (Çavuş, 2007b; Çavuş, 2007c).

506 sayılı Kanunun Ek 5. maddesinin IV numaralı bendinin, Anayasa Mahkemesinin söz konusu iptal kararının yürürlüğe girdiği 27.03.2007 tarihinden geçerli olmak üzere uygulanacağını bir tebliğ¹¹ ile düzenlenmiştir. Tebliğde yer alan düzenlemeler ile sözkonusu tebliğin nasıl uygulanacağını düzenleyen SSK Genelgesinde¹² yer alan konular aşağıda açıklanmıştır.

⁹ Kanun’un yürürlük tarihinden önce ve sonraki bu işyerlerindeki çalışmalar toplamı en az 3600 gün olanlar, Kanunun yürürlük tarihinden sonraki bu işyerlerindeki çalışmalarının her tam yılı için $\frac{1}{4}$ ’ü (90 gün) kadar bir süre itibari hizmet süresi olarak eklenir. İtibari hizmet gün sayısı (çalışılan gün sayısı x 0.25) formülünün uygulanması ile hesaplanır. Formüldeki çalışılan gün sayısı, 506 sayılı Kanunun ek 5. maddesinde sayılan işyerlerinde fiilen geçen çalışma süreleri güne çevrilmek suretiyle hesaplanır.

¹⁰ RG. 27.03.2007-26475

¹¹ 506 Sayılı Kanunun Ek 5. Maddesinin IV Numaralı Bendinin Uygulanması Hakkında Tebliğ, RG., 18.08.2007-26617 sayılı

¹² SGK Genelgesi: 2007/88 sayılı

İtbari Hizmet Sürelerinden Sayılacak İşler ve Yararlanacak Sigortalılar

SGK'nın 2007/88 sayılı genelgesine göre; 506 sayılı Kanunun Ek 5. maddesindeki çizelgenin "Sigortalılar" ve "Hizmetin Geçtiği Yer" başlıklı sütunlarında nitelikleri sayılı hizmetler arasında yer alan hizmetin azotlu gübre ve şeker sanayiinde geçmesi şartına bakılmadan tüm fabrika, atölye, havuz ve depolarda, trafo binalarında çalışan sigortalıların bu işyerleri kapsamında hangi işlerde çalıştıklarında bu çalışmalarının itibari hizmet kapsamında değerlendirileceğini ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Genelgeye göre; *çelik, demir ve tunç döküm işlerinde¹³, zehirli gaz¹⁴, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı gaz¹⁵, asit¹⁶, boya işlerinde¹⁷, gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren işlerinde¹⁸, kaynak işlerinde¹⁹*

¹³ Çelik, demir ve tunç işleri olarak; demir izabe fabrikalarında cevherin demire çevrilmesi işleriyle boru fabrikalarının fırın ve döküm dairelerinde, çelikhanelerin çelik yapılan fırınlarıyla bunların teferruat ve eklentilerinden olan ikinci derecedeki fırınlarda ve konvertörlerde, sıvı haldeki demir ve çeliğin tesisat ve teçhizatla veya mekanik olarak taşınması, sıcak veya sıvı haldeki cürufun taşınması ve işlenmesi, haddehanelerde (soğuk demirle çalışılan haddehaneler hariç), fırınlarda, haddehaneyi kızgın veya sıvı çelik yahut demirle besleyen tesisat ve araçlarla görülen işlerle kızgın halde olan yarı mamul parçaların kesilmesi ve hazırlanması, demir ve çelik presleme makinelerinde yapılan işlerle bu makinelerin sıcak demir veya çelikle beslenmesi ve yapılan sıcak parçaların kaldırılma veya taşınması, cürufun kırılması, ezilmesi, toz haline konulması, tozların çuvallara doldurulması ve yükletilmesi, kalıp kumunun hazırlanması, döküm kalıp ve maçalarının yapılması ve döküme hazır duruma getirilmesi, döküm şarjının hazırlanması ve her çeşit maden eritme (izabe) fırınlarının döküme hazır duruma getirilmesi, maden eritme ve dökme, kalıpların sökülmesi ve dökümlerin temizlenmesi, savurma ve düşey döküm yapımı işleri sayılmıştır. (SGK Genelgesi:2007-88 sayılı)

¹⁴ Zehirli gazlar; karbon monoksit, kükürtlü hidrojen (hidrojen sülfür), klor, fosfin (fosforlu hidrojen) ve aynı nitelikleri haiz benzerleri, tahriş edici gazlar; amonyak, formaldehit, nitroz gazlar (azot oksitler), flour, hidrofluorikasit hidrofluorisis, kükürt dioksit, fosgen, siyan gazı ve aynı nitelikleri haiz benzerleri olarak sayılmıştır. (SGK Genelgesi:2007-88 sayılı)

¹⁵ Boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı gazlar; karbondioksit, metan, azot, azot oksitleri ve aynı nitelikleri haiz benzerleri, sistemik etki gösteren zehirli gaz ve buharlar; arsenikli hidrojen (arsin), karbonsülfür (buhar) ve aynı nitelikleri haiz benzerleri, patlayıcı gazlar; sıvılaştırılmış petrol gazı, asetilen, metan, karbonmonoksit, etilen, etan, hidrojen ve aynı nitelikleri haiz benzerleridir. (SGK Genelgesi:2007-88 sayılı)

¹⁶ Asitler; nitrik asit, sülfürik asit, formik asit, asetik asit, oksalik asit ve aynı nitelikleri haiz benzerleridir. (SGK Genelgesi:2007-88 sayılı)

¹⁷ Boya işleri olarak; madeni boyalar (arsenikli, kurşunlu, civalı, kadmiyumlu, kromlu, manganezli, selenyumlu, silikatlı, karbon siyahlı, bakır, kobalt ve demir ve aynı nitelikleri haiz benzeri boyalar) ile sentetik boyaların (azotlu, azoikli, difenil metan, ftaleinli, antrokinonlu, kinoleinli, indigo boya ve aynı nitelikleri haiz benzeri boya ile yapılan işleri kapsamaktadır. (SGK Genelgesi:2007-88 sayılı)

¹⁸ Gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren işler, zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı nitelikte olan gaz, asit ve boya işleri dışında işin niteliği ve işin yapıldığı ortam gereği gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren işler. Örneğin; bazı kimyasal sıvıların buharları (solventler, benzin, etil alkol,

ve patlayıcı maddeler yapılması işlerinde çalışanların hizmetlerinin 27.03.2007 tarihinden sonra itibari hizmet kapsamında değerlendirilebilmesi için bu işlerin üretim süreci içerisinde yapılmış olması gerekmektedir (SGK Genelgesi:2007-88, m.3). Kanunda belirtilen işlerin yapıldığı, seri ve sürekli üretim yapılan birim olarak nitelenene fabrika ve atölyelerde, havuz ve depolarda, trafo binaları işyerlerinde kontrol ve benzeri amaçlarla kısa süreli çalışanlarla, bu işleri fiilen yapmayıp işin yönetim görevini yapan veya bu işyerleri dışında söz konusu işleri yapan sigortalılar itibari hizmet süresinden yararlandırılmayacaktır.

Kapsamdaki İşyerlerinde Ağır, Riskli ve Sağlığa Zararlı İşlerin Fiilen Yapılması

Sigortalıların itibari hizmet süresinden yararlanabilmeleri için ağır, riskli ve sağlığa zararlı işleri fiilen yapmaları gerekmektedir. Dolayısıyla, kapsama giren işyerlerinde Kanun metninde sayılan ağır, riskli ve sağlığa zararlı işlerde fiilen çalışmayanlar ile bu işlere ilişkin meslek/kadro/iş unvanına sahip olmakla birlikte başka işlerde (itibari hizmet kapsamına girmeyen işlerde) çalışanlar itibari hizmet süresinden yararlandırılmayacaklardır²⁰ (SGK Genelgesi: 2007-88, m.2.2).

Örnek: Kapsamdaki bir işyerindeki sigortalının iş unvanı “kaynakçı” olmasına rağmen fiilen bu işi yapmayıp, “bekçi” (güvenlik görevlisi) olarak istihdam ediliyorsa itibari hizmet süresinden yararlandırılmayacaktır.

Örnek: Döküm fabrikasındaki bir sigortalının iş unvanı “boyacı” olmasına rağmen söz konusu işi fiilen yapmayıp, “şoför” olarak istihdam ediliyorsa itibari hizmet süresinden yararlandırılmayacaktır.

İtibari Hizmet Sürelerine İlişkin Aylık Prim Hizmet Belgesinin Düzenlenme Esasları

İtibari hizmet süresi kapsamına giren sigortalılar için işverenlerce yasal süresinde internet ortamında verilecek aylık prim ve hizmet belgeleri "3" numaralı belge türü ile düzenlenecek ve itibari hizmet süresinden yararlanacak sigortalılar için %9 sigortalı hissesi, %13 işveren hissesi olmak üzere %22 oranında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi ödenecektir (SGK Genelgesi:2007-88 sayılı, m.4.1).

27.03.2007-30.09.2007 tarihleri arasında Anayasa Mahkemesi Kararında öngörülen itibari hizmet süresi kapsamında geçtiği halde "1" numaralı belge türü ile

---

formaldehit v.b.), kurşun buharları gibi zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı nitelikte olan ve gaz maskesi kullanılmasını gerektiren işlerdir. (SGK Genelgesi:2007-88 sayılı)

¹⁹ Kaynak işlerinden her çeşit koruyucu gaz altında yapılan kaynak işleri, toz altı kaynak işleri, oksijen ve elektrik kaynağı işleri anlaşılmalıdır. (SSK Genelgesi:2007-88 sayılı)

²⁰ Yine Ek 5. maddede işyerleri ve itibari hizmet kapsamındaki işler birlikte tanımladığından ve itibari hizmet kapsamında değerlendirilmesi gereken işin, bizzat sigortalı tarafından seri ve sürekli üretim yapılan işyerlerinde, üretim süreci içerisinde yapılması gerektiğinden, denetim, kontrol ve idarecilğin gerektirdiği gözlem ve benzeri amaçlarla yapılan çalışmalar itibari hizmet kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Kuruma bildirilen sigortalılar için kağıt ortamında iptal aylık prim ve hizmet belgesi ve "3" numaralı belge türü ile asıl aylık prim ve hizmet belgesi düzenlenerek verilecektir. Bu nedenle önceden "1" numaralı belge türü ile yasal süresinde düzenlenerek verilen aylık prim ve hizmet belgelerinden iptal edilerek "3" numaralı belge türü ile yeniden düzenlenerek verilecek olan aylık prim ve hizmet belgelerinin 30.11.2007 tarihine kadar verilmesi halinde idari para cezası uygulanmayacak ayrıca fark primlerin de bu süre içinde ödenmesi durumunda gecikme cezası ve gecikme zammı tahsil edilmeyecektir (Çavuş:2008).

Örnek: Ek 5. madde kapsamında yer alan bir işyerinde gaz maskesi ile yapılan boya işinde çalışan bir sigortalının 2007/Mayıs ayına ilişkin 30 günlük çalışmasının, daha önce "1" numaralı belge türü seçilmek suretiyle Kuruma bildirilmiş olduğu varsayıldığında, bu sigortalı için 2007/Mayıs ayına ilişkin "1" numaralı belge türü seçilerek iptal nitelikte ve "3" numaralı belge türü seçilerek asıl/ek nitelikte aylık prim ve hizmet belgesi²¹ düzenlenerek (prim ödeme gün sayısı ve prime esas kazanç tutarı iptal nitelikteki belge ile aynı olmak kaydıyla) Kuruma verilmesi gerekiyordu.

Diğer taraftan, daha önce farklı belge ve/veya kanun türü seçilerek verilmiş prim belgelerine ilişkin olarak, sonradan düzeltme amaçlı verilen asıl ve ek nitelikteki prim belgelerine (prim ödeme gün sayısı ve prime esas kazanç tutarı iptal nitelikteki belge ile aynı olmak kaydıyla) idari para cezası uygulanmamıştır²².

Anayasa Mahkemesinin iptal kararına istinaden itibari hizmet kapsamına giren sigortalılar için 2007/Mart ayına ilişkin prim belgeleri sigortalının çalışma sürelerine²³

²¹ Bahse konu asıl/ek nitelikteki prim belgelerinin 30/11/2007 tarihine kadar SGK'ya verilerek tahakkuk eden %2 oranındaki fark primlerin aynı süre içinde ödenmesi halinde gecikme cezası ve gecikme zammı alınmayacaktır. Fark prim tutarlarının 30/11/2007 tarihine kadar ödenmemesi halinde ise, %2 oranındaki fark prim tutarlarına 01/12/2007 tarihinden itibaren gecikme cezası ve gecikme zammı uygulanacaktır.

²² Bu bağlamda, Anayasa Mahkemesi Kararına istinaden itibari hizmet kapsamına giren işyerlerinde 27/03/2007 ile 30/09/2007 tarihleri arasındaki çalışmaları, daha önce farklı belge türü seçilmek suretiyle bildirilmiş olan sigortalılara ilişkin, "3" numaralı belge türü seçilerek düzenlenecek asıl/ek nitelikteki aylık prim ve hizmet belgelerinin 30/11/2007 tarihine kadar SGK'ya verilip verilmediği üzerinde durulmaksızın idari para cezası uygulanmayacaktır. (SGK Genelgesi:2007-88 sayılı, m.4.3)

²³ Sigortalının çalışma sürelerine göre vereceği prim belgesi ve yapılacak işlemler şunlardır: (SGK Genelgesi:2007-88 sayılı, m.4)

a) İtibari hizmet uygulamasından yararlandırılacak olan sigortalıların 2007/Mart ayında, tam çalışmış, başka bir ifadeyle, daha önce 30 gün üzerinden bildirilmiş olması durumunda "1" numaralı belge türünden 4 günlük iptal, "3" numaralı belge türünden de 4 günlük asıl/ek nitelikte belge düzenlenerek kağıt ortamında verilecektir.

b) Sigortalıların 27/03/2007 tarihinden önce (ayın 1 ve 2'si dışında) ayın herhangi bir gününde işe girmiş ve ayın sonuna kadar da çalışmış olması durumunda, "1" numaralı belge türünden 5 günlük iptal, "3" numaralı belge türünden de 5 günlük asıl/ek nitelikte belge düzenlenerek kağıt ortamında verilecektir.

c) Sigortalıların 27/03/2007 tarihinden önce işe girmiş olmakla birlikte, ay sonuna kadar çalışılmaması durumunda, 27/03/2007 tarihinden sonraki (bu tarih dahil) fiilen çalışılan gün sayısı kadar 1 numaralı belge türünden iptal, iptal edilen gün sayısı kadar da “3” numaralı belge türünden asıl/ek nitelikte belge düzenlenerek kağıt ortamında verilecektir.

d) Sigortalıların 27/03/2007 tarihi ve bu tarihten sonra işe girmiş ve ayın sonuna kadar da çalışmış olması durumunda daha önce “1” numaralı belge türü ile bildirilen gün sayısı kadar iptal, iptal edilen gün sayısı üzerinden de “3” numaralı belge türünden asıl/ek nitelikte belge düzenlenerek verilecektir.

e) Sigortalıların 2007/Mart ayında çalışmış olmakla birlikte 27/03/2007 tarihinden önce işten çıkmış olması durumunda bunlar için düzeltme amaçlı olarak belge verilmesine gerek bulunmamaktadır.

f) 2007/Mart-Eylül döneminde itibari hizmet kapsamındaki işten ayrılanlar yani itibari hizmet kapsamına giren işyeri ve işlerde 2007/Mart-Eylül döneminde çalışmış olmakla birlikte işten ayrılmış veya itibari hizmet kapsamında olmayan başka bir işte çalışmaya başlamış olan sigortalılar için, itibari hizmet kapsamında çalıştıkları sürelerle sınırlı olmak üzere geriye yönelik olarak iptal, ek/asıl prim belgesi verilecektir.

g) Ayın bazı günlerinde itibari hizmet süresi kapsamındaki işlerde, diğer günlerinde ise bu kapsam dışındaki işlerde çalışan sigortalılar için itibari hizmet süresi kapsamında çalıştıkları süreler “3” numaralı belge türünden, diğer günlerdeki çalışmalar ise durumlarına uygun belge türünden bildirilecektir. Ancak, bu durumdaki sigortalıların her iki belge türünden bildirilen gün sayısının 30’u geçmemesi gerekmektedir.

h) Diğer taraftan, ayın bazı günlerinde itibari hizmet kapsamında, bazı günlerinde ise kapsam dışındaki işlerde çalışan sigortalılar için düzenlenecek aylık prim ve hizmet belgelerinde eksik gün nedeninin işaretlenmesi gerektiğinden, bu nitelikteki sigortalılar için eksik gün nedeni olarak “Diğer Nedenler” seçeneği işaretlenecek ve bu prim belgeleri ile ilgili olarak verilecek olan “Ek-8 Sigortalıların Eksik Gün Bildirim Formları” ekinde sigortalıların bildirildiği diğer prim belgesinin sureti eklenecektir. *Örnek:* Demir döküm fabrikasında çalışan (B) sigortalısının 2007/Kasım ayının tamamı için ücret almaya hak kazandığı ve söz konusu ayın 13 gününde itibari hizmet kapsamına giren bir işte, ayın kalan günlerinde ise kapsama girmeyen bir işte çalıştığı varsayıldığında, bu sigortalı için “3” numaralı belge türü seçilerek 13 gün, “1” numaralı belge türü seçilerek 17 gün üzerinden iki ayrı aylık prim ve hizmet belgesi düzenlenerek Kuruma gönderilecektir. Bahse konu sigortalı için eksik gün nedeni olarak her iki belgede de “Diğer Nedenler” seçeneği işaretlenecek ve söz konusu sigortalıya ilişkin olarak “1” numaralı belge için düzenlenecek olan Ek 8 belgesinin ekine “3” numaralı belge türünün, “3” numaralı belge türü için düzenlenecek Ek: 8 belgesinin ekine ise “1” numaralı belgenin bir sureti konulacaktır.

ı) Ayrıca sigortalıların 28, 29 veya 31 gün çeken ayların tamamında çalışmış olmalarına rağmen, söz konusu ayların bazı günlerinde itibari hizmet kapsamında, bazı günlerinde ise kapsam dışındaki işlerde çalışmalarının bulunması halinde, her iki belgede kayıtlı prim ödeme gün sayısının toplamının 30’un altında veya üstünde olması mümkün olmadığından, itibari hizmet kapsamında çalışılan günler için “3” numaralı belge türü seçilmek suretiyle düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı prim ödeme gün sayısı, itibari hizmet kapsamında fiilen çalışılan gün sayısı üzerinden, kapsama girmeyen çalışmalardan dolayı düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgesinde kayıtlı prim ödeme gün sayısı ise 30 güne tamamlanmak suretiyle hesaplanacaktır. *Örnek:* Patlayıcı maddeler yapımı ilgili bir

göre düzenlenerek SGK'ya verilmesi gerekiyordu (SGK Genelgesi: 2007-88, m.4.3).

Yıllık ücretli izin, istirahat gibi nedenlerle itibari hizmet kapsamındaki işlerde çalışılmaması

İtibari hizmet uygulamasından yararlanılabilmesi için Ek 5 inci maddenin IV numaralı bendinde belirtilen işyeri ve işlerde fiilen çalışılması şart olduğundan, sigortalıların madde metninde belirtilen ağır, riskli ve sağlığa zararlı işlerde fiilen çalışmasının söz konusu olmadığı ücretli izin, istirahat gibi sürelerde itibari hizmet kapsamında bildirimleri yapılmayacaktır.(SGK Genelgesi:2007-88 sayılı, m.4.10)

fabrikada çalışan (B) sigortalısının 2007/Aralık ayının tamamı için ücret almaya hak kazandığı ve söz konusu ayın 18 gününde itibari hizmet kapsamına giren bir işte, ayın kalan günlerinde ise kapsama girmeyen bir işte çalıştığı varsayıldığında, bu sigortalı için “3” numaralı belge türü seçilerek 18 gün, “1” numaralı belge türü seçilerek 12 gün üzerinden iki ayrı aylık prim ve hizmet belgesi düzenlenerek Kuruma gönderilecektir. *Örnek:* Tunç döküm fabrikasında çalışan (C) sigortalısının 29 gün çeken 2008/Şubat ayının tamamı için ücret almaya hak kazandığı ve söz konusu ayın 9 gününde itibari hizmet kapsamında, ayın kalan günlerinde ise kapsama girmeyen bir işte çalıştığı varsayıldığında, bu sigortalı için “3” numaralı belge türü seçilerek 9 gün, “1” numaralı belge türü seçilerek 21 gün üzerinden iki ayrı aylık prim ve hizmet belgesi düzenlenerek Kuruma gönderilecektir.

j) Öte yandan, Ek 5 inci maddenin IV numaralı bendi kapsamına giren işyeri ve işlerde sürekli olarak günlük çalışmasının ağırlıklı bölümünü (günlük çalışmasının 2/3'ünden fazlasını) bu işlerde geçiren sigortalılar tam gün üzerinden, itibari hizmet kapsamındaki işlerde günlük çalışmasının 2/3'ünden az sürede çalışan sigortalılar ise, ay içinde bu nitelikteki işlerde geçen çalışma saatleri toplamının günlük çalışma saatine bölünmesi suretiyle bulunacak gün üzerinden itibari hizmet uygulamasından yararlandırılacaktır.

k) Emekli olduktan sonra itibari hizmet kapsamındaki işlerde sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışan ve “2” numaralı belge türünden bildirimleri yapılan sigortalılar hakkında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi alınmadığından “3” numaralı belge türünden bildirimlerinin yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak, emekli olduktan sonra aylığını kestirerek tüm sigorta kollarına tabi olarak itibari hizmet kapsamında bir işte çalışması durumunda bu sigortalıların “3” numaralı belge türünden Kuruma bildirimleri yapılacaktır.

l) 506 sayılı Kanununun “Üçüncü kişinin aracılığı” başlıklı 87. maddesinde, sigortalıların üçüncü bir kişinin aracılığı ile işe girmeleri ve bunlarla sözleşme yapmış olmaları halinde dahi, bu Kanunun işverene yüklediği ödevlerden dolayı, aracı (taşeron) olan üçüncü kişi ile birlikte asıl işverenin de sorumlu olduğu öngörülmüş olup SGK uygulamasında da aracılardan çalıştırdıkları sigortalılardan dolayı ayrı bir işyeri tescili yapılmayıp, bunların Kanunda belirtilen yükümlükleri (sigortalı işe giriş bildirgesi, prim belgelerinin verilmesi, primlerin ödenmesi vb.) asıl işverene ait işyeri numarası üzerinden yerine getirilmektedir. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin söz konusu iptal Kararı ile birlikte itibari hizmet kapsamına giren işyeri ve işlerde aracılardan tarafından da sigortalı çalıştırılması halinde, itibari hizmet uygulaması ile ilgili verilecek prim belgeleri ve primlerin ödenmesine ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesinde aracı ile birlikte asıl işverenin de sorumluluğu bulunmaktadır.

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Kapsamında Düzenlenen Fiili Hizmet Süresi Kavramı

Ağır ve yıpratıcı işlerde çalışan sigortalıların daha erken emekli olabilmelerini sağlayan itibari hizmet kavramı kapsamında değerlendirilen işyerleri ve bu işyerlerine yapılan işlerin kapsamı, 5510 sayılı Kanunun 40. maddesinde ve *Fiili Hizmet Süresi Zammı Uygulamasının Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin*²⁴ 2. maddesinde (kısaca FHSZ Yönetmeliği) yeniden “fiili hizmet süresi kavramı” adı altında yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra 5754 sayılı *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*²⁵ ile 5510 sayılı Kanunda yapılan değişiklikler kapsamında “fiili hizmet süresi” ile ilgili yeniden önemli düzenlemeler yapılmıştır. Fiili hizmet süresi zammının kapsamında olan ve makalenin kapsamı içinde ve 5754 sayılı Kanun kapsamında olanlar hariç işler ve işyerleri 5510 sayılı Kanunun 40. maddesinde yer alan tabloda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (Güzel vd: 2014, 625-626; Tuncay ve Ekmekçi, 448).

Fiili Hizmet Süresi Zammından Yararlananlar

Fiili hizmet süresi zammı uygulamasından yararlanma koşulları tablo halinde 5510 sayılı Kanunun 40/2. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Sigortalıların fiili hizmet süresinden yararlanabilmeleri için gereken şartlar FHSZ Yönetmeliğinin 5/1. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre, sigortalıların fiili hizmet süresinden yararlanabilmeleri için 5510 sayılı Kanunun 40. Maddesinde yer alan sözkonusu tablonun birinci sütunundaki işyerlerinde çalışmaları ve tablonun ikinci sütununda belirtilen işleri yapmaları gerekmektedir. Ayrıca bu sigortalıların malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarına tabi çalışan sigortalılar arasında sayılmış olmaları da bir diğer şarttır. Bu şartlarla çalışan sigortalıların hizmet sürelerine tablonun son sütunundaki süreler kadar “fiili hizmet süreleri” eklenebilecektir (Kuruca ve Özdamar: 2013, 105-111; Sözer: 2013, 371-373; SGK Genelgesi:2013-11 sayılı, 8. Kısım 1. bölüm) (Tablo:2).

---

²⁴ RG, 27.09.2008- 27010

²⁵ RG, 08.05.2008- 26870

Tablo: 2

Kapsamdaki İşler/İşyerleri	Kapsamdaki Sigortalılar	Eklenecek Gün Sayısı
1) Kurşun ve arsenik işleri	1) Kurşun üretilen galenit, serüzit, anglezit gibi cevherlerin çıkarılmasına ilişkin maden ocağı işlerinde çalışanlar. 2) Kurşunlu madenlerden yahut içinde kurşun bulunan kül, maden köpüğü, kurşun fırın kurumu, üstübeç artığı ve benzeri maddelerden kurşun üretimi için yapılan izabe işlerinde çalışanlar. 3) Antimuan, kalay, bronz ve benzeri maddelerle yapılan kurşun alaşımı işlerinde çalışanlar.	60
	4) Kurşun izabe fırınlarının teksif odalarında biriken kuru tozları kaldırma işlerinde çalışanlar.	90
2) Cam fabrika ve atölyeleri	1) Cam yapımında kullanılan ilkel maddeleri toz haline getirme, eleme, karıştırma ve kurutma işlerinde (bu işleri yapmak üzere tam kapalı odalar içinde otomatik makineli tesisat veya çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde) çalışanlar. 2) Eritme işlerinde (otomatik besleme fırınlarıyla çalışılmadığı takdirde) çalışanlar. 3) Ateşçilik işlerinde çalışanlar. 4) Üfleme işlerinde (tamamen otomatik makinelerle yapılmadığı takdirde) çalışanlar. 5) Basınçla yapılan cam işlerinde (cam tazyiki işleri) çalışanlar. 6) Ayna camı sanatında potalı cam dökümü işlerinde (potalar kalıp masasına mekanik araçlarla taşınmadığı takdirde) çalışanlar. 7) Camı fırın başından alma işlerinde çalışanlar. 8) Yayma fırınlarında düzeltme işlerinde çalışanlar. 9) Traş işlerinde çalışanlar. 10) Asitle hak ve cilalama işlerinde çalışanlar. 11) Basınçlı havayla kum püskürten cihazlarla yapılan işlerde (çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde) çalışanlar. 12) Pota ve taş odalarında görülen işlerde çalışanlar.	60

Sosyal Güvenlik Sisteminde Fiili (İtibari) Hizmet Süresi Zammı Düzenlemeleri...

3) Cıva üretimi işleri sanayii	1) Cıva izabe fırınlarında görülen işlerde çalışanlar. 2) Elementer cıva bulunan ocaklarda görülen işlerde çalışanlar.	90
4) Çimento fabrikaları	1) İlkel maddeleri kırma, ufalama, ezme, eleme ve karıştırma işlerinde çalışanlar. 2) Otomatik fırınlarda pişirme işlerinde çalışanlar. 3) Klinkeri öğütme, eleme, torba ve fiçılara koyma işlerinde (otomatik olarak tozun etrafa yayılmasını önleyici bir düzenleme yapılmadığı takdirde) çalışanlar.	60
5) Kok fabrikalarıyla termik santraller	1) Ateşçilik, ocak temizliği, jeneratör, doldurma, boşaltma ve temizleme işlerinde çalışanlar. 2) Kimyasal arıtma işlerinde çalışanlar. 3) Gazın geçtiği cihaz ve boruların onarılması ve temizlenmesi işlerinde çalışanlar. 4) Kok fabrikalarında kömür ve ocak işlerinde çalışanlar. 5) Elektrik enerji üretim santrallerinin kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işlerinde çalışanlar. 6) Termik santrallerle her çeşit buhar kazanlarının kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işlerinde çalışanlar.	60
6) Alüminyum fabrikaları	1) Alüminyum oksit üretimi işlerinde çalışanlar. 2) Alüminyum bronz hazırlama işlerinde çalışanlar. 3) Alüminyum madeni üretimi işlerinde çalışanlar.	60
7) Demir ve çelik fabrikaları	1) Demir izabe fabrikalarında cevherin demire çevrilmesi işleriyle boru fabrikalarının fırın ve döküm dairelerinde yapılan işlerinde çalışanlar. 2) Çelikhanelerin çelik yapılan fırınlarıyla bunların teferruat ve eklentilerinden olan ikinci derecedeki fırınlarda ve konvertörlerde yapılan işlerinde çalışanlar. 3) Sıvı haldeki demir ve çeliğin tesisat ve teçhizatla veya mekanik olarak taşınmasına ilişkin işlerde çalışanlar. 4) Sıcak veya sıvı haldeki cürufun taşınması ve işlenmesi işlerinde çalışanlar. 5) Haddehanelerde (soğuk demirle çalışılan haddehaneler hariç), fırınlarda, hadde serilerinde, haddehaneyi kızgın veya sıvı çelik yahut demirle besleyen tesisat ve araçlarla görülen işlerle kızgın halde olan yarı mamul parçaların kesilmesi ve hazırlanması işlerinde çalışanlar.	90
8) Döküm fabrikaları	1) Döküm kalıp ve maçalarının yapılması ve döküme hazır duruma getirilmesi işlerinde çalışanlar. 2) Döküm şarjının hazırlanması ve her çeşit maden eritme (izabe) fırınlarının döküme hazır	60

Sosyal Güvenlik Sisteminde Fiili (İtibari) Hizmet Süresi Zammı Düzenlemeleri...

	duruma getirilmesi işlerinde çalışanlar. 3) Maden eritme ve dökme işlerinde çalışanlar.	
9) Asit üretimi yapan fabrika ve atölyeler	1) Asit için hammaddelerin hazırlanması işlerinde çalışanlar. 2) Asidin yapılma safhalarındaki işlerinde çalışanlar. 3) Baca gazlarından asit elde edilmesi işlerinde çalışanlar.	90
10) Yeraltı işleri	Maden ocakları (elementer cıva bulunduğu saptanan cıva maden ocakları hariç), kanalizasyon ve tünel yapımı gibi yer altında yapılan işlerde çalışanlar.	180
11) Radyoaktif ve radyoizyasyon maddelerle yapılan işler	Doğal ve yapay radyoaktif, radyoizyasyon maddeler veya bütün diğer korpusküler emanasyon kaynakları ile yapılan işlerde çalışanlar.	90
12) Su altında veya su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işler	1) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerden 20-35 metreye kadar derinlik veya 2-3,5 kg/cm ² basınçta yapılan işlerde çalışanlar.	60
	2) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerden 35-40 (40 hariç) m. derinlik veya 3,5-4 (3,5 hariç) kg/cm ² basınçta yapılan işlerde çalışanlar.	90
	3) Dalgıçlık işinde çalışanlar.	
13) Türk Silahlı Kuvvetlerinde	Subay, yedek subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaşlar ve sözleşmeli erbaş ve erler.	90
14) Emniyet ve polis mesleğinde Milli İstihbarat Teşkilatında	Asaleti onaylanmış olmak şartıyla adaylıkta geçirilen süreler dahil polis memuru, başpolis memuru ve kıdemli baş polis memuru, komiser yardımcısı, komiser, baş komiser, emniyet amiri, emniyet müdürleri ile bu ve daha yukarı maaş ve derecelerdeki emniyet mensupları, Milli İstihbarat Teşkilatı mensupları	90
15) İtfaiye veya yangın söndürme işleri	Yangın söndürme işlerinde çalışanlar	60
16) Basın ve gazetecilik mesleğinde	Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle çalışanlar	90
17) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu basın kartı sahibi olmak suretiyle	Basın Kartı Yönetmeliğine göre Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunda haber hizmetinde fiilen çalışanlar.	90
18) Türkiye Büyük Millet Meclisi	Yasama organı üyeleri ve dışarıdan atanan bakanlar	90

Tablo:2'nin 12., 13., 14. ve 18. sütununda yer alan işyerleri ve yapılan işler 5510 sayılı Kanunun 4. Maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde düzenlenen kısaca Emekli Sandığı iştirakçileri için geçerli olduğundan makalemizin konusu dışında kalmaktadırlar.

Tablo:2'in 13. ve 14. maddelerinde yer alanlar, 6385 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un²⁶ 15. maddesi ile yapılan değişiklik ile Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle basın ve gazetecilik mesleğinde ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumunda haber hizmetinde fiilen çalışanlara tekrar (01.10.2008 tarihinde yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Kanun'daki adı ile itibari hizmet) fiili hizmet kapsamına alınmışlardır. Ayrıca 6385 sayılı Kanunla Tablo:2'ye eklenen 16 ve 18 numaralı sıralarında belirtilen işyerlerinde ve işlerde çalışanlar ise 2013 yılı Şubat ayı başından itibaren fiili hizmet süresi zammından yararlandırılacaklardır (SGK Genelgesi: 2013-11 sayılı, 8. Kısım 1.bölüm).

Ayrıca sigortalılar çalıştıkları sürelerle orantılı olarak fiili hizmet süresi zammından yararlandırılacaklardır. Kontrol, denetim ve idareciliğin gerektirdiği gözlem ve benzeri amaçlarla süreklilik arz etmeyen kısa süreli çalışmalar, bu işlerin fiilen yapılmayıp işin yönetim görevinin yapılması ile söz konusu işleri yapmakla birlikte işin otomasyonla yapılması, ileri teknolojilerin kullanılması gibi sebeplerle iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri alınarak, riskin ve zararlı faktörlerin etkilerinin ortadan kalktığı durumlarda sigortalılar fiili hizmet süresi zammından yararlandırılmayacaktır. ((SGK Genelgesi: 2013-11 sayılı, 8. Kısım 1.bölüm).

Örnek– 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olarak özel sektöre ait gazete işyerinde Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle 15.08.2013 tarihinden itibaren ilk defa çalışmaya başlayan sigortalı, bu çalışmalarından dolayı fiili hizmet süresi zammından yararlandırılacaktır.

Örnek – 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında özel sektöre ait gazete işyerinde 15.04.2009 tarihinden itibaren mali işler müdürü olarak çalışmaya başlayan sigortalı 01.07.2013 tarihinden itibaren Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle fiilen gazetecilik yaparak çalışmasını sürdürmüştür. Bu sigortalı 01.07.2013 tarihinden itibaren fiili hizmet süresi zammından yararlandırılacaktır.

2012 yılı Temmuz ayına ilişkin 5510 sayılı Kanunun 4/1-a statüsüne tabi fiili hizmet süresi zammı alan sigortalılara ait verilere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Altındal ve Şentürk, 2013) (Tablo 3).

---

²⁶R.G. 19.01.2013- 28553

Tablo: 3

SÜRE	Toplam İş Yeri Sayısı	Toplam Sigortalı Sayısı	Toplam PEK Tutarı (Milyon TL)
60 Gün Fiili Hizmet Süresi Zammı alanlar	743	15.545	29.6
90 Gün Fiili Hizmet Süresi Zammı alanlar	1.513	18.873	40.0
180 Gün Fiili Hizmet Süresi Zammı alanlar	515	32.510	43.7
TOPLAM	2.771	66.928	113.4

Kaynak: SGK Hizmet Sunumu Genel Müdürlüğü veri ambarından aktaran, (Altındal ve Şentürk, 2013)

Tablo:3'ten de görüleceği üzere, en fazla fiili hizmet süresi alan (90 gün) işyerleri ilk sırada, 60 gün fiili hizmet süresi alan işyerleri ikinci sırada ve 180 gün fiili hizmet süresi zammı alan yeraltı işleri en az fiili hizmet kapsamındaki işyerleridir. Ancak sigortalı sayıları bakımından karşılaştırıldığında en fazla fiili hizmet kapsamındaki sigortalılar maden işletmelerinde çalışan sigortalılardır.

Fiili hizmet süresi zammından yararlanamayacaklar

Öncelikle 01.10.2008 tarihinden önce; 506 sayılı Kanunun mülga ek 5. maddesine göre itibari hizmet süresi kapsamında olup 01.10.2008 tarihinden sonra 5510 sayılı Kanunun 40. maddesi kapsamında bulunmayanlar fiili hizmet süresi zammından yararlandırılmayacaktır (FHSZ Yön. geçici m.1). Ayrıca kontrol, denetim ve idareciliğin gerektirdiği gözlem ve benzeri amaçlarla kısa süreli çalışmalar, bu işlerin fiilen yapılmayıp işin yönetim görevinin yapılması ile birinci fıkrada yer alan tablodaki işleri yapmakla birlikte işin otomasyonla yapılması, ileri teknolojilerin kullanılması gibi sebeplerle riskin ve zararlı faktörlerin etkilerinin ortadan kalktığı durumlarda sigortalılar fiili hizmet süresi zammı uygulamasından yararlandırılmayacaktır (FHSZ Yön. m.5/6) Bunun yanı sıra, kısa vadeli sigorta kollarına tabi çalışanlarla sosyal güvenlik destek primine tabi çalışanlar fiili hizmet süresi zammı uygulamasından yararlandırılmayacaklardır (Okur vd:2014, 628-629).

Örnek– 01.10.2001 tarihinden itibaren 506 sayılı Kanunun mülga ek 5. maddesine göre azotlu gübre fabrikasında geçen çalışmalarından dolayı itibari hizmet süresinden faydalanan sigortalı, 5510 sayılı Kanunun 40. maddesinde azotlu gübre fabrikasında geçen süreler kapsama alınmadığından 01.10.2008 tarihinden itibaren bu çalışmalarından dolayı fiili hizmet süresi zammından yararlandırılmayacaktır.

Ayrıca kısa vadeli sigorta kollarına tabi çalışanlarla yaşlılık aylığı bağlandıktan sonra aylıklarının kestirmeksizin sosyal güvenlik destek primine tabi çalışanlar ise fiili hizmet süresi zammından yararlandırılmayacaktır (SGK Genelgesi:2013-11 sayılı, 8.kısım 1. bölüm).

Fiili Hizmet Süresi Zammı Kapsamındaki İşyeri ve İşlerin Tespiti

5510 sayılı Kanununun 40. maddesi kapsamında sayılan ve Tablo:1'de gösterilen iş veya görevlerde çalışan sigortalıların fiili hizmet süresi zammından yararlanabilmesi Kanunda belirtilen işyerlerinde ve belirtilen işleri fiilen yapması koşullarının birlikte gerçekleşmesine bağlı bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile fiili hizmet süresi zammından, Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalışan ve fiilen yukarıda belirtilen işleri yapmaları nedeniyle işlerin risklerine maruz kalan sigortalılar yararlandırılacaktır. Diğer taraftan Tablo:1'de sayılan işyerlerinde çalıştıkları halde, söz konusu işleri/görevleri yapmayan veya sayılan işleri/görevleri yaptıkları halde, söz konusu işyerlerinde çalışmayan sigortalıların işyeri ve iş koşulu şartı bir arada yerine gelmediğinden fiili hizmet süresi zammından yararlandırılmalarına imkan bulunmamaktadır. (SGK Genelgesi: 2009-79 sayılı, 3. başlık)

SGK, işyerlerinin 5510 sayılı Kanununun 40. maddesinde öngörülen fiili hizmet süresi zammı kapsamında olup olmadığının tespiti amacı ile işverenlerden uygun görülen bilgi ve belgeleri isteme yetkisine sahiptir (FHSZ Yön. m.6/1).

Sigortalılarla işyerlerinin fiili hizmet süresi zammı kapsamında olup olmadıkları hususunda ortaya çıkan uyuşmazlıklar, Bakanlık iş müfettişleri veya İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünce görevlendirilen kişilerce ilgili işyerinde yapılan inceleme sonucunda düzenlenen rapor esas alınarak çözümlenecek ve SGK tarafından Bakanlığa yapılan yazılı inceleme taleplerinde, konu ile ilgili SGK görüşü de belirtilecektir. Bakanlıkça yapılan inceleme, işyerinin ve işin, FHSZ Yönetmeliğin 5/1. maddesinde yer alan tabloda (tablo:1) nitelikleri belirtilen kapsamda olup olmadığı ile sigortalının bu işyeri ve işte fiilen çalışıp çalışmadığı hususlarını kapsar. Söz konusu inceleme, işyerinin ve işin niteliği dikkate alınarak SGK, Bakanlığın ilgili birimleri veya ilgili kamu idarelerinde konusunda uzman personelin katılımı ile müşterek yapılabilir (FHSZ Yön. m.6/2). Yönetmeliğin 5/1. maddesinde yer alan tablonun 1 ila 9 numaralı sıralarında belirtilen (kurşun ve arsenik işleri ile asit üretimi yapan fabrika ve atölye) işyerlerinin Kanun kapsamında değerlendirilebilmesinde; bu işyerlerinde seri ve sürekli üretim yapılması ve bir grup işçinin çalışması şartlarının birlikte gerçekleşmesi şartı aranmıştır (FHSZ Yön. m.6/3) Ayrıca SGK'nın gerekli görmesi halinde, fiili hizmet süresi zammı ile ilgili olarak yapılan şikayet ve ihbarlar da bu madde gereğince sonuçlandırılacaktır (FHSZ Yön. m.6/4).

Fiili Hizmet Süresi Zammı Kapsamındaki İşyeri ve İşlerde veya Unvanlarda Çalışan Sigortalıların Primleri

Fiili hizmet süresi zammından yararlanacak sigortalılar için ödenecek malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi oranları 5510 sayılı Kanununun 81.

maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde düzenlenmiştir. Madde hükmüne göre, 4. maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalışan sigortalılar için uygulanacak malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim oranı saptanırken standart kesinti oranı olan %20 (%11 işveren payı ve %9 sigortalı payı) prim oranına eklenecek itibari hizmete esas ek prim oranları belirlenmiştir.

Buna göre 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen %20 oranına 40. maddeye göre,

- 60 fiili hizmet gün sayısı eklenecek işlerde 1 puan,
  - 90 fiili hizmet gün sayısı eklenecek işlerde 1,5 puan,
  - 180 fiili hizmet gün sayısı eklenecek işlerde 3 puan,
- eklenerek bulunacaktır.

Madde hükmüne göre ayrıca bu şekilde bulunan oran ile %20 oranı arasındaki farka ait primin tamamı işveren tarafından ödenecektir. Bu düzenleme işverenin prim yükünü arttırıcı niteliktedir.

FHSZ Yönetmeliğinde fiili hizmet süresi zammı kapsamındaki işlerde çalışan sigortalılardan tahsil edilecek malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi daha ayrıntılı hesaplanmıştır. Aynı Yönetmeliğin 7/1. maddesine göre 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olanlardan;

- 60 gün ekleneceklere %9 sigortalı, %12 işveren hissesi olmak üzere %21,
  - 90 gün ekleneceklere %9 sigortalı, %12,5 işveren hissesi olmak üzere %21,5,
  - 180 gün ekleneceklere %9 sigortalı, %14 işveren hissesi olmak üzere %23,
- oranında tahsil edilecektir.

5510 sayılı Kanunun 40. Maddesinde yer alan tabloda belirtilen işyeri ve işlerde ay içerisinde geçen çalışmaların gün sayısı dikkate alınmak suretiyle, günlük prime esas kazanç ile bu kapsamda çalışılan gün sayısı çarpımı üzerinden malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim tutarı karşılığı hesaplanacaktır (FHSZ Yön. m.7/2).

Fiili Hizmet Süresi Zammı Kapsamında Çalışanların Bildirilmesi

İşverenlerce, sigortalıların fiili hizmet süresi zammı kapsamında geçen çalışmalarına ait prim ödeme gün sayıları ile prime esas kazançları 5510 sayılı kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalılar için, *Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği*²⁷ (SSİY) ekindeki aylık prim ve hizmet belgesi ile SGK tarafından belirlenen sürede verilmektedir (SSİY m.8/1).

Günlük çalışma süresinin bir bölümünde fiili hizmet süresi zammı kapsamındaki işlerde çalışan sigortalılar, ay içinde bu nitelikteki işlerde geçen

²⁷ R.G., 28.08.2008-26981 (Bu yönetmelikte, 21.10.2008-27061 tarih-sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sosyal Sigortalar İşlemleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile önemli değişiklikler yapılmıştır.)

çalışma saatleri toplamının günlük çalışma saatine bölünmesi suretiyle bulunacak gün üzerinden bildirilir (SSİY m.8/2).

5510 sayılı Kanununun 40. maddesinde sayılan işyerlerinde, ayın bazı günlerinde fiili hizmet süresi zammına tabi işlerde, bazı günlerinde ise kapsam dışındaki işlerde çalışan sigortalılar için düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgelerinde, fiili hizmet süresi zammına tabi çalışmalar, kaç günlük fiili hizmet süresi zammına tabi olduğuna ve kesilecek sigorta kollarına bakılarak yukarıdaki belge türleri ile kapsam dışındaki çalışmalar ise ilgili aylık prim ve hizmet belgesi ile SGK'ya bildirilecektir. (SGK Genelgesi:2009-79, 4. başlık)

Örnek: Asit üretim fabrikasında çalışan sigortalı (A), 2010/Mayıs ayının tamamı için ücret almaya hak kazandığı ve söz konusu ayın 16 gününde asit yapılma safhasındaki işlerde, ayın kalan günlerinde ise aynı fabrikanın nakliye işlerinde çalıştığı varsayıldığında, bu sigortalının asit yapılma safhasındaki çalışma sürelerinin 90 günlük fiili hizmet süresi zammına tabi olması ve anılan sigortalı hakkında tüm sigorta kollarının uygulanması gerektiğinden, bahse konu sigortalının 40. madde kapsamındaki 16 günlük çalışması (32) nolu belge türü, 14 günlük çalışması ise (01) nolu belge türü seçilmek suretiyle Kuruma bildirilecektir. Ay içindeki çalışmalarının bir kısmı fiili hizmet süresi zammı kapsamında, bir kısmı kapsam dışında olan sigortalılar için düzenlenecek olan iki ayrı aylık prim ve hizmet belgesi ile SGK'ya bildirilecek olan prim ödeme gün sayısı toplamının 30 günü geçmemesi gerekmektedir.

Fiili hizmet süresi zammı kapsamındaki işlerde, günlük çalışma süresinin bir bölümünde çalışan sigortalıların ay içinde bu nitelikteki işlerde geçen süreleri, aylık çalışma saati toplamının günlük çalışma saatine bölünmesi suretiyle bulunacak gün üzerinden bildirilir.

Örnek: 15/08/2007 tarihinden itibaren alüminyum fabrikasında alüminyum oksit üretiminde asgari ücretle çalışmaya başlayan sigortalı (A), 01/10/2008 tarihinden itibaren bu çalışmalarından dolayı fiili hizmet süresi zammından yararlandırılacaktır. Bu işyerince sigortalının fiili olarak ayda 110 saat çalışması halinde, bu çalışma saatinin günlük çalışma saatine bölünmesi suretiyle bulunan gün sayısı ($120/7.5 = 16$) malullük aylık ve ölüm sigortası prim tutarı 16 günlük süre için (29) nolu, kalan 14 günlük süre için ise (01) nolu belge türü ile SGK'ya bildirilecektir.

Maden İşyerlerinin Yer Altı veya Yeraltı Münavebeli İşlerinde Çalışanlar Açısından Fiili Hizmet Süresi

SSİY'nin geçici 2. maddesine göre, 5510 sayılı Kanununun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olan sigortalılardan²⁸ maden işyerlerinin yeraltı veya yeraltı münavebeli işlerinde çalışmalarını bulunanların, 01.10.2008 tarihinden önce

²⁸ Buradaki sigortalı kavramı, bir iş sözleşmesine tabi çalışan işçileri kapsamaktadır.

veya sonra bu işlerde geçen çalışmalarının en az 1800 gün olması halinde bu çalışmalarının dörtte biri toplam prim ödeme gün sayılarına ilave edilecek ayrıca 01.10.2008 tarihinden sonra maden işyerlerinin yeraltı veya yeraltı münavebeli işlerinde çalışmaları bulunan sigortalıların, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi; 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde 180 gün fiili hizmet süresi zammına tabi olanlar için belirlenen tutar olarak hesaplanacaktır.

6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanunun²⁹ 41. maddesi ile 5510 sayılı Kanunun 28/6. Maddesinde yer alan yaş koşulu 55 ten 50 ye indirilmiştir. Buna göre, Bakanlıkça tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı işlerinde sürekli veya münavebeli olarak 2008/Ekim ayından sonra çalışmaya başlayan sigortalılara yaşlılık aylığı bağlanmasında; 50 yaş, 20 yıllık sigortalılık süresi ve en az 7200 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması şartları aranacak ve bunlar hakkında 5510 sayılı Kanunun fiili hizmet süresi zammına ilişkin hükümleri uygulanacaktır. Maden işyerlerinin yeraltı işlerinde geçen çalışmaların her 360 günü için 180 gün prim ödeme gün sayılarına eklenecek ve bu işlerde en az 1800 gün çalışmış olmak şartıyla gün sayılarına eklenen süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilerek daha erken emekli olmaları sağlanacaktır (SGK Genelgesi: 2014-29, 1. madde).

Basın Mesleğinde Çalışanlara İlişkin Yeni Düzenleme

5510 sayılı Kanun'un 40. maddesinde yapılan düzenlemede, yürürlükten kaldırılmış olan 506 sayılı Kanun döneminde itibari hizmet kapsamında olan basın çalışanları, 01.10.2008 tarihinden itibaren itibari hizmet verilen sigortalılar kapsamından çıkarılmış idi. Ancak daha sonra *6385 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un*³⁰ 15. maddesi ile yapılan değişiklik ile Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle basın ve gazetecilik mesleğinde ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumunda haber hizmetinde fiilen çalışanlara tekrar (506 sayılı Kanun'daki adı ile itibari hizmet) fiili hizmet kapsamına alınmışlardır.

Söz konusu 6385 sayılı Kanunun 16. maddesi ile 5510 sayılı Kanunun geçici 48. maddesinde yapılan değişiklikle de, 01.10.2008 ile 01.02.2013 döneminde geçen süre içinde fiili hizmet süresi zammı süresine tabi işyerleri ve işlerde çalışanlar için 5510 sayılı Kanunun 86. maddesine göre verilmesi gereken ek prim belgelerinin³¹

²⁹ 11/9/2014 tarihli ve 29116 (Mükerrer) sayılı R.G

³⁰ R.G. 19.01.2013- 28553

³¹ İşverenler, daha önce durumlarına uygun aylık prim ve hizmet belgesi ile bildirdikleri Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle basın ve gazetecilik mesleğinde ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumunda haber hizmetinde halen çalışmaya devam eden, çalıştığı isinden ayrılan veya çalıştıktan sonra aylık bağlanan sigortalılardan; aylığını her ayın 1'inde alanlar için 1/10/2008-31/1/2013, aylığını her ayın 15'inde alanlar

01.02.2013 tarihinden itibaren üç ay içinde verilmesi halinde idari para cezası uygulanmayacağı ve 01.02.2013 tarihinden itibaren sigortalılarca; üç aylık süre içinde SGK tarafından istenecek belgelerle başvurulması ve altı aylık süre içerisinde hesaplanacak fiili hizmet süresi zammına ilişkin prim tutarının ödenmesi halinde gecikme zammı ve gecikme cezası alınmayacağı yönünde düzenlemeler yapılmıştır (SGK Genelgesi: 2013-26 sayılı, 4. başlık).

Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle basın ve

için 15/10/2008- 14/2/2013 tarihleri arasında geçen süre için fiili hizmet süresi zammı kapsamında fiilen çalıştıkları sürelerle bu kapsamda çalışmadıkları sürelerle ait aylık prim ve hizmet belgelerini ayrı ayrı düzenleyerek; aylığını her ayın 1'inde alan sigortalılar için 1/5/2013, aylığını her ayın 15'inde alan sigortalılar için 15/5/2013 tarihine kadar bağlı buldukları SGM'ye kağıt ortamında vereceklerdir. (SGK Genelgesi: 2013-26 sayılı)

2013-26 sayılı SGK genelgesine göre; prim ödeme gün sayısına 90 gün fiili hizmet süresi zammı eklenecek işlerde çalışan sigortalılar için işverenlerince,

- Tüm sigorta kollarına tabi olanlar için 32 nolu,
- İssizlik sigortası hariç tüm sigorta kollarına tabi olanlar için 33 nolu,
- Harp malulleri ile 3713 ve 2330 sayılı kanunlara göre vazife malullüğü aylığı alıp uzun vadeli sigorta kollarına tabi olanlar için 34 nolu belge türü ile Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirim yapılacaktır.

Örnek – Özel sektöre ait gazete işyerince, Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle 1/10/2008-1/2/2013 tarihleri arasında fiili hizmet süresi zammı kapsamında fiilen ayda 125 saat çalışmış olan sigortalı, bu çalışma saatinin günlük çalışma saatine bölünmesi suretiyle bulunan gün sayısı ($125/7,5 = 16,66$) tama iblağ edildikten sonra 17 günlük süresi için (32) nolu, kalan 13 günlük süre için ise (01) nolu belge türü ile SGK'ya bildirilecektir.

Fiili hizmet süresi zammı prim farkını ödemek için dilekçe ile en son çalışmalarının geçtiği SGMM/SGM'ye başvuran sigortalıların ödeyecekleri prim farkları, işverenleri tarafından fiili hizmet süresi zammı kapsamındaki çalışmalarının bildirildiği aylık prim ve hizmet belgesinde kayıtlı prime esas kazanç tutarlarına göre hesaplanacaktır. Fiili hizmet süresi zammı kapsamındaki işlerden aynı anda birden fazlasına tabi çalışılması halinde, en yükseğine göre fiili hizmet süresi zammı verilmesi gerektiğinden, sigortalılar adına başka bir işyerinden 360 gün için 90 veya 180 gün fiili hizmet süresi zammı eklenecek çalışma bildirilip bildirilmediği araştırılacak, çalışma bildirilmiş ise bu çalışmalarından dolayı fiili hizmet süresi zammı verileceğinden talebi reddedilecektir. Yapılan inceleme sonucunda, fiili hizmet süresi zammına ilişkin prim farkını ödemesi gerektiği anlaşılan sigortalı, diğer SGMM/SGM'ye bağlı işyerlerinde de fiili hizmet süresi zammı kapsamında çalışmış ise dilekçesinin bir örneği bu ünitelere de gönderilecektir.

Sigortalıların ödeyecekleri prim farkları, işverenleri tarafından fiili hizmet süresi zammı kapsamındaki çalışmalarının bildirildiği aylık prim ve hizmet belgesinde kayıtlı prime esas kazanç tutarlarına göre hesaplanacaktır. İlgili ünitelere doldurularak gönderilen “Geçici 48 inci Madde Gereğince Fiili Hizmet Süresi Zammı Prim Farkını Gösterir Tablo”daki (2013/11 sayılı Genelge Ek 32) bilgiler ile en son hizmetin geçtiği ünite bulunan hizmetleri gösterir tablo, en son hizmetin geçtiği ünite tarafından birleştirilecek ve tablolardaki bilgiler ilgili programa aktarılarak borç hesaplanıp altı ay içinde ödemesi gerektiği hususunda sigortalıya yazılı olarak bilgi verilecektir.

gazetecilik mesleğinde ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumunda haber hizmetinde fiilen çalışan ve (506 sayılı Kanun'daki adı ile itibari hizmet) fiili hizmet kapsamına alınan her iki gruba³² da

2013/Şubat döneminde itibaren fiilen çalıştıkları her 360 gün için 90 gün ilave prim gün sayısı eklenecektir. Yani 360 gün çalışan yukarıda ki belirtilen meslekleri ifa eden sigortalılar 450 gün prim ödeme gün sayısı kazanmış olacaklardır. (SGK Genelgesi: 2013-26 sayılı, 2.1.1.1.1. başlık)

Örnek 1: Özel sektör basın işyerinde 1/10/2008-31/12/2015 tarihleri arasında toplam 2590 gün hizmeti bulunan sigortalının prim ödeme gün sayısına ilavede, bu işyerinde herhangi bir süre çalışma şartı aranmadığından güne yapılacak ilave; $2590 \times 90/360 = 647,5 \Rightarrow 648$ gündür. Sigortalının emeklilik yaş haddinden indirim yapılması için en az 3600 gün fiili hizmet süresi zammına tabi çalışması gerekmektedir. Sigortalı 2590 gün çalıştığından emeklilik yaş haddinden indirim yapılmayacaktır.

Örnek 2: Sigortalının 5510 sayılı Kanununun 40. maddesi kapsamında basın işyerindeki hizmet süresi 5500 gündür. Sigortalının emeklilik işleminde dikkate alınacak fiili hizmet süresi zammı; $5500 \times 90 /360 = 1375$ gün $\Rightarrow$ 3 yıl 9 ay 25 gündür. Sigortalının prim ödeme gün sayısına ilave edilecek süre 1125 gün olup, emeklilik yaş hadlerinden indirilecek süre ise prim ödeme gün sayısına ilave edilen süresinin yarısı olacaktır. Buna göre yaştan yapılacak indirim, $1125/2 = 562,5 = 563 = 1$ yıl 6 ay 23 gündür.

Fiili Hizmet Zammı Sürelerinin Emeklilik İşlemlerinde Değerlendirilmesi

01.10.2008 tarihine kadar 506 sayılı Kanuna tabi itibari hizmet süreleri tabi oldukları Kanun hükümlerine göre değerlendirilecektir Ancak 506 sayılı Kanunun mülga ek 5. maddesinde sayılan itibari hizmet süresi kapsamında yer alıp 5510 sayılı Kanun'un 40. maddesinde düzenlenmiş olan tabloda sayılmayan işlerde 01.10.2008 tarihinden önce geçen çalışma sürelerinin değerlendirilmesinde 3600 gün prim ödeme şartı aranmayacaktır.

³² Daha önce durumlarına uygun aylık prim ve hizmet belgesi ile bildirilen Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle basın ve gazetecilik mesleğinde ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumunda haber hizmetinde halen çalışmaya devam eden, çalıştığı işinden ayrılan veya çalıştıktan sonra aylık bağlanan sigortalılardan; aylığını her ayın 1'inde alanlar için 1/10/2008-31/1/2013, aylığını her ayın 15'inde alanlar için 15/10/2008-14/2/2013 tarihleri arasında geçen süre için fiili hizmet süresi zammı haklarını geriye dönük primlerini ödemeleri şartı ile kazanabileceklerdir.

506 sayılı Kanun'a Göre İtibari Hizmet Sürelerinin Değerlendirilmesi

İtibari hizmet süreleri 506 sayılı Kanun'un 60. maddesinin E bendi kapsamındaki sigortalıların prim ödeme gün sayılarına; ek 5. maddesine tabi olan sigortalılar bakımından da sigortalılık süresine ve yaş hadlerine etki etmektedir (Oral, 2009: Alper: 2014, 243).

506 sayılı Kanunun 60. maddesinin E bendine göre, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı veya yeraltı münavebeli işlerinde en az 1800 gün çalışmış bulunan sigortalıların, bu işlerdeki prim ödeme gün sayıları toplamına $\frac{1}{4}$ 'ü eklenir ve toplamı, bunların malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödeme gün sayısı olarak kabul edilir. Bu hükme göre sadece maden işyerlerinin yer altı ve yer altı münavebeli işlerinde çalışan işçiler bakımından itibari hizmet prim ödeme gün sayısını arttırır ancak sözkonusu itibari hizmet süresi sigortalının sigortalılık süresini geriye çekmez. 506 sayılı Kanunun ek 5. maddesi kapsamındaki sigortalılar açısından ise itibari hizmet süresi prim ödeme gün sayısına eklenmez. Ayrıca Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun kararına göre, itibari hizmet süreleri sadece sigortalılık sürelerine eklenecek ancak prim ödeme gün sayılarına eklenemeyecektir (YİBK, E. 1997/1, K. 2000/1, T. 18.2.2000; Oral, 2009).

İtibari hizmet süresinin yaş sınırlarına etkisi, 506 sayılı Kanuna eklenen ek 39. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, anılan Kanunun ek 5. maddesinde sayılan işler ve işyerlerinde çalışan sigortalıların sigortalılık sürelerine eklenen itibari hizmet süreleri 5 yıldan fazla olmamak üzere yaşlılık aylığı bağlanması için öngörülen yaş hadlerinden indirilmektedir (Oral, 2009).

5510 sayılı Kanuna Göre Fiili Hizmet Süresi Zammının Değerlendirilmesi

5510 sayılı Kanunun 40/1. maddesinde ve FHSZ Yönetmeliğinin 9/1. maddesinde; 5510 sayılı Kanunun 40/2. maddesindeki tabloda yer alan işlerde ve işyerlerinde çalışanlar, Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalışan sigortalıların prim ödeme gün sayılarına, bu işyerlerinde ve işlerde geçen çalışma sürelerinin her 360 günü için karşılığında gösterilen gün sayıları fiili hizmet süresi zammı olarak ekleneceği ve 360 günden eksik sürelerle ait fiili hizmet süresi zammı, 360 gün için eklenen fiili hizmet süresi ile orantılı olarak belirleneceği düzenlenmiştir. Yine Kanun'un 40/2. maddesinde yer alan bentlerden birden fazlasına dahil olanlar için, en yüksek olan bentten fiili hizmet süresi zammı uygulanacaktır. Madde hükmü dikkate alındığında, Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında çalışanların (Bağ-Kur sigortalılarının) fiili hizmet kapsamında değerlendirilmediği anlaşılmaktadır.

Yine 5510 sayılı Kanunun 40/3. maddesine göre hesaplanan fiili hizmet süresi zammı, Türk Silahlı Kuvvetlerinde ve emniyet ve polis mesleğinde, Milli

İstihbarat Teşkilatında çalışan sigortalılar için sekiz yılı, kurşun arsenik işlerinde, asit üretimi yapan fabrika ve atölyelerde, radyoaktif ve radyoiyonizan maddelerle yapılan işlerde, su altında veya su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerde ve itfaiye veya yangın söndürme işlerinde çalışanlar için beş yılı geçmemek üzere uzun vadeli sigorta kolları uygulamasında prim ödeme gün sayısına eklenecek ve bu sürelerin; üç yılı geçmemek üzere yarısı emeklilik yaş hadlerinden indirilecektir. Yine yeraltında çalışan sigortalılar için süre sınırı uygulanmayacaktır. Sözkonusu yaş haddi indiriminden yararlanabilmek için ölüm ve malûliyet halleri hariç yer altı işlerinde çalışan sigortalıların en az 1800 gün, diğer sigortalıların ise en az 3600 gün belirtilen işyeri ve işlerde çalışmış olmaları şarttır.

Yaptıkları iş nedeniyle FHSZ Yönetmeliğinin 5/1. maddesinde yer alan tabloda belirtilen işyeri ve işlerden aynı anda birden fazlasına tabi olan sigortalılara en yükseğine göre fiili hizmet süresi zammı verilecektir. Ayrıca FHSZ Yönetmeliğinin 5/1. maddesinde düzenlenen sigortalıların ücretsiz izinde geçen süreleri ile Türk Silahlı Kuvvetlerinde ve emniyet ve polis mesleğinde, Milli İstihbarat Teşkilatında çalışan sigortalılar hariç olmak üzere, söz konusu maddede belirtilen işlerde fiilen çalışılmayan ücretli izin, sıhhi izin, yıllık izin, eğitim ve kurs süreleri ile resmi tatil günleri fiili hizmet süresi zammı kapsamında değerlendirilmeyecektir (FHSZ Yön. m.9/6).

Hesaplanan fiilî hizmet süresi zammı, uzun vadeli sigorta kolları uygulamasında prim ödeme gün sayısına eklenir. Bu sürelerin, üç yıl geçmemek üzere yarısı emeklilik yaş hadlerinden indirilir.

Fiili Hizmet Süresi Zammının Prim Ödeme Gün Sayısına İlave Edilmesi

Hesaplanan fiilî hizmet süresi zammı, 5510 sayılı Kanununun 40. maddesinde yer alan Türk Silahlı Kuvvetlerinde ve emniyet ve polis mesleğinde, Milli İstihbarat Teşkilatında çalışan sigortalılar hariç diğer sigortalılar için beş yıl geçmemek üzere uzun vadeli sigorta kolları uygulamasında prim ödeme gün sayısına eklenir. Yeraltı işlerinde çalışan sigortalılar için süre sınırı uygulanmaz.

6552 İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanunun³³ 42. maddesi ile yapılan düzenleme sonucu, yer altı işlerinde çalışan sigortalılar için fiili hizmet süresi zammından yararlandırılacakları dönem içinde kalan; yıllık ücretli izin, sıhhi izin, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil günleri ile eğitim, kurs, iş öncesi ve sonrası hazırlık sürelerinde fiilen çalışma ve söz konusu işlerin risklerine maruz kalma şartı aranmayacaktır.

Fiili hizmet süresi zamlarının sigortalıların prim ödeme gün sayılarına ilave edilmesi için bu işlerde belirli bir süre çalışma zorunluluğu bulunmamaktadır. Ayrıca Sigortalıların farklı fiili hizmet süresi zammına tabi işyerinde çalışması

³³ 11.09.2014-29116 tarih-sayılı R.G (mükerrer)

halinde, prim ödeme gün sayısına ilave için tüm iş yerlerinde geçen hizmetler dikkate alınır.

Örnek - Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle basın ve gazetecilik isinde 1/10/2008-31/1/2010 tarihleri arasında İstanbul'da, 1/2/2010- 1/2/2013 tarihleri arasında Ankara'da geçen çalışmalarına ait fiili hizmet süresi zammı prim farkını ödemek için 5/5/2013 tarihinde yazılı olarak Ankara Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne başvuran sigortalının dilekçesinin bir örneği İstanbul Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne gönderilerek temin edilen bilgiler ile bu kapsamda kendi ünitesinde geçen çalışmalar esas alınarak düzenlenen söz konusu tablodaki bilgilere göre hesaplanan prim farkı tutarı sigortalı tarafından 6 ay içerisinde ödenirse, söz konusu süreler için fiili hizmet süresi zammı prim ödeme gün sayısına eklenecektir. (SGK Genelgesi:2013-26)

Örnek - Özel sektöre ait gazete işyerinde Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle 1/1/2003-1/7/2008 tarihleri arasında çalışan sigortalı 1/10/2008-1/2/2013 tarihleri arasında geçen çalışmalarına ait fiili hizmet süresi prim farkını ödememiştir. Bu sigortalı, 1/1/2003-1/10/2008 süresindeki çalışmalarından dolayı 506 sayılı Kanunun ek 5 inci maddesine göre itibari hizmet süresinden, 1/2/2013–1/7/2008 tarihleri arasındaki çalışmalarından dolayı da fiili hizmet süresi zammından yararlandırılacaktır (SGK Genelgesi: 2013-26).

Örnek - Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle 1/10/2008-30/2/2009 süresinde Kırıkkale'de, 1/7/2009-30/4/2011süresinde Eskişehir'de ve 1/10/2011- 1/2/2013 süresinde ise Ankara'da çalışan ve fiili hizmet süresi zammı prim farkını ödemek için 8/3/2013 tarihinde yazılı olarak başvuran sigortalının dilekçesinin birer örneği Ankara Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne, Kırıkkale ve Eskişehir il Müdürlüklerine intikal ettirilecektir. Anılan il müdürlüklerince fiili hizmet süresi zammı kapsamında geçen çalışmaların bildirildiği aylık prim ve hizmet belgesindeki gün sayısı ve prime esas kazanç tutarlarına göre Ankara Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne gönderilecektir. (SGK Genelgesi:2013-26)

Örnek: Cam fabrikası işyerinde 1500 gün, demir çelik fabrikasında 1400 gün, maden ocağında 1300 gün çalışması bulunan sigortalı (A)'nın;

- Cam fabrikasında FHZ Süresi = $1500 \times 60/360 = 250$ gün

- Demir çelik fabrikası FHZ Süresi = $1400 \times 90/360 = 350$ gün

- Maden ocaklarında FHZ Süresi = $1300 \times 180/360 = 650$ gün

Toplam FHZ Süresi: $250+350+650 = 1250$ gün (SGK Genelgesi:2013-26 sayılı)

Fiili Hizmet Süresi Zamlarının Yaş Hadlerinden İndirilmesi

Sigortalıların prim ödeme gün sayılarına ilave edilen fiili hizmet süresi zamlarının üç yılı geçmemek üzere yarısı emeklilik yaş hadlerinden indirilir. Sigortalıların yaş haddi indiriminden yararlanabilmeleri için ölüm ve maluliyet halleri hariç olmak üzere 5510 sayılı Kanununun 40. maddesine göre, yer alan yeraltı işlerinde çalışanlar

en az 1800 gün, diğer sigortalıların ise en az 3600 gün belirtilen işyeri ve işlerde fiilen çalışmış olmaları şarttır.

Örnek: Sigortalının, aylığa hak kazanma yaş haddi 60'dır. Kanununun 40. maddesinde yer alan tablonun (16) numaralı sırasında belirtilen Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle basın ve gazetecilik mesleğinde fiilen 01.10.2008 sonrasında 1800 gün çalışması bulunmaktadır. Söz konusu işyeri için 90 gün FHSZ verilmektedir.

FHSZ: $1800 \times 0,25 = 450$, FHSZ Yarısı, $450/2 = 225$ gün (7 ay 15 gün)

Fiili hizmet süresi zammının yarısı 3 yıl geçmediğinden sigortalının emeklilik için öngörülen yaş haddinden 7 ay 15 gün indirim yapılacaktır. Söz konusu kişi için emeklilik yaşının 60 olduğu varsayıldığında, 07 ay 15 gün indirilecek ve sigortalının tahsis talebinde bulunduğu tarihte 59 yaş 04 ay ve 15 gün yaşına sahip ise, yaş koşulu yerine gelmiş sayılacaktır.

Fiili hizmet süresi zammına tabi olarak farklı işyerinde çalışan sigortalının emeklilik yaş haddinden indirim yapılması için gerekli olan 3600 günü belirlenirken tüm işyerlerinde geçen hizmetleri ayrı ayrı dikkate alınacaktır. Ancak, 3600 günün hesabında dikkate alınan maden işyerlerinin yeraltı işyerlerinde geçen çalışmalarının 1800 günden az olması halinde diğer çalışmaları için yaştan indirim yapılacak süre hesaplanırken bu çalışmalardan dolayı indirim yapılacak süre hesaplanmayacaktır. (SGK Genelgesi:2013-11)

Örnek: Çimento fabrikası işyerinde 1600 gün, alüminyum fabrikası işyerinde 900 gün, maden ocağında ise 1100 gün çalışması bulunan sigortalı (A)'nın, yaş haddinden indirim yapılmasında aranan 3600 prim gün sayısının tespitinde fiili hizmet süresi zammı kapsamında tüm işyerlerinde geçen hizmet süreleri ($1600+900+1100 = 3600$ gün) toplamı dikkate alınacak, ancak çimento ve alüminyum fabrikalarında geçen çalışmalar için yaş indirimine esas fiili hizmet süresi zammı hesaplanırken, maden işyerindeki çalışmalar 1800 gün olmadığından bu süreler göre yaş indirimine esas fiili hizmet süresi zammı hesaplanmayacaktır.

2008 yılı Ekim ayı başından önce maden işyerlerinin yeraltı veya yeraltı münavebeli işlerinde çalışan ve daha sonra da bu işlerde çalışmaya devam eden sigortalıların bu işlerdeki çalışmasının en az 1800 gün olması halinde bu çalışmalarının dörtte biri toplam prim ödeme gün sayılarına ilave edilecek ancak, ilave edilen süre kadar ayrıca yaştan indirim yapılmayacaktır. Bu sigortalılar için söz konusu geçici 9 uncu maddenin beşinci fıkrası gereğince, malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalı primi, sigortalının prime esas kazancının %23'ü olup, bunun %9'u sigortalı hissesi, %14'ü de işveren hissesidir.

Sigortalıların 360 günden eksik sürelerine ait fiili hizmet süresi zammı, 360 gün için eklenen fiili hizmet süresi zammı ile orantılı olarak belirlenecektir.

Örnek - Alüminyum fabrikası işyerinde Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında 330 gün çalışması bulunan sigortalının;

- Alüminyum fabrikası FHZ Süresi = $330 \times 60/360$

Toplam FHZ Süresi = 55 gün

Sigortalıların hizmetlerinin değerlendirilmesi sırasında fiili hizmet süresi zammının küsuratlı çıkması halinde bir defaya mahsus olmak üzere küsuratlı günler tama iblağ edilecektir.

Örnek- Cam fabrikası işlerinde 3695 gün çalışması bulunan sigortalının;
Toplam FHZ Süresi = $3695 \times 60/360$
= (615,84) 616 gün

Sigortalının değişik tarihlerde farklı fiili hizmet süresi zammına tabi işyerlerinde çalışması halinde, prim ödeme gün sayısına ilave edilecek süre her çalışma için ayrı ayrı belirlenecektir. (SGK Genelgesi:2013-11 sayılı)

Örnek - Cam fabrikası işyerinde 1500 gün, demir çelik fabrikasında 1400 gün, maden ocağında 1300 gün çalışması bulunan sigortalının;

- Cam fabrikasında FHZ Süresi = $1500 \times 60/360 = 250$ gün
- Demir çelik fabrikası FHZ Süresi = $1400 \times 90/360 = 350$ gün
- Maden ocaklarında FHZ Süresi = $1300 \times 180/360 = 650$ gün

Toplam FHZ Süresi: $250 + 350 + 650 = 1250$ gün

Örnek - Alüminyum fabrikası işyerinde Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının

(a) bendi kapsamında 1775 gün, demir çelik fabrikasında ise 835 gün olmak üzere toplam 2610 gün çalışması bulunan sigortalının;

- Alüminyum fabrikası FHZ Süresi = $1775 \times 60/360 = 295,84$ gün
- Demir çelik fabrikası FHZ Süresi = $835 \times 90/360 = 208,75$ gün
Toplam FHZ Süresi = $295,84 + 208,75 = 505$ gün

Aynı anda birden fazla işyerinde çalışan sigortalıya en yükseğine göre fiili hizmet süresi zammı verilecektir. Birden fazla işyerinde kısmi süreli ya da tam süreli olarak çalışanlara en yükseğinden başlamak üzere bir ayda fiili hizmet süresi zammı verilecek, bu süre 30 günü geçmeyecek şekilde belirlenecektir. (SGK Genelgesi:2013-11 sayılı)

Örnek - 2012 yılı Haziran ayında asit üretimi fabrikasından 8 gün normal, 22 gün fiili hizmet süresi zammı, kok fabrikası işyerinden ise 15 gün normal 15 gün ise fiili hizmet süresi zammı kapsamında çalışma bildirilen sigortalının, 2012 yılı Haziran ayına ait fiili hizmet süresi zammı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

Bu sigortalının fiili hizmet süresi zammı hesabında asit üretimi fabrikasından bildirilen 22 günlük çalışmanın tamamı, kok fabrikası işyerinden bildirilen 15 günlük çalışmanın da 30 günü tamamlayacak şekilde 8 günlük kısmi dikkate alınacaktır.

- Asit üretimi fabrikası FHZ süresi = $22 \times 90/360 = 5,5$
- Kok fabrikası FHZ süresi = $8 \times 60/360 = 1,4$

2012 yılı Haziran ayına ait fiili hizmet süresi zammı toplamı ($5,5 + 1,4 = 6,9$) 7 gün olarak dikkate alınacaktır.

Örnek - 2010 yılı Mayıs ayında her iki işyerinde de 30 gün çalıştığı halde, cıva üretimi sanayi işyerinde 12 gün, çimento fabrikaları işyerinden de 24 gün fiili hizmet süresi zammı kapsamında çalışma bildirilmiş olan sigortalının, 2010 yılı

Mayıs ayına ait fiili hizmet süresi zammı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

Bu sigortalının fiili hizmet süresi zammı hesabında cıva üretimi işleri sanayi işyerinden bildirilen 12 günlük çalışmanın tamamı, çimento fabrikası işyerinden bildirilen 24 günlük çalışmanın da 30 günü tamamlayacak şekilde 18 günlük kısmı dikkate alınacaktır.

- Cıva üretimi işleri sanayi FHZ süresi = $12 \times 90/360 = 3$

- Çimento fabrikası işyeri FHZ süresi = $18 \times 60/360 = 3$

2010 yılı Mayıs ayına ait fiili hizmet süresi zammı toplamı $3+3 = 6$ gün olarak dikkate alınacaktır.

Örnek- 2013 yılı Nisan ayında asit üretimi fabrikasından 1/4/2013-17/4/2013 süresindeki çalışmasından dolayı 9 gün normal, 8 gün fiili hizmet süresi zammı, kok fabrikası işyerinden ise 18/4/2013-30/04/2013 süresindeki çalışmasından dolayı 7 gün normal 6 gün ise fiili hizmet süresi zammı kapsamında çalışma bildirilen sigortalının, 2013 yılı Haziran ayına ait fiili hizmet süresi zammı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

- Asit üretimi fabrikası FHZ süresi = $8 \times 90/360 = 2$

- Kok fabrikası FHZ süresi = $6 \times 60/360 = 1$

2012 yılı Haziran ayına ait fiili hizmet süresi zammı $(2+1) = 3$ gün olarak dikkate alınacaktır.

Örnek - 2013 yılı Eylül ayında iki ayrı gazete işyerinde de 30 gün çalıştığı halde, birinci işyeri tarafından 16 gün, diğer işyerince ise 20 gün fiili hizmet süresi zammı kapsamında çalışma bildirilmiş olan sigortalının, 2013 yılı Eylül ayına ait fiili hizmet süresi zammı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

Bu sigortalının fiili hizmet süresi zammı hesabında ikinci işyerinden bildirilen 20 günlük çalışmanın tamamı, birinci işyerinden bildirilen 24 günlük çalışmanın da 30 günü tamamlayacak şekilde 10 günlük kısmı dikkate alınacaktır.

- İkinci gazete işinden FHZ süresi = $20 \times 90/360 = 5$

- Birinci gazete işinden FHZ süresi = $10 \times 90/360 = 2,5$

2013 yılı Eylül ayına ait fiili hizmet süresi zammı = 7,5 gün olarak dikkate alınacaktır.

Fiili hizmet süresi zammına tabi olarak farklı işyerlerinde değişik tarihlerde çalışan sigortalının emeklilik yaş haddinden indirim yapılması için gerekli olan 3600 günü belirlenirken tüm işyerlerinde geçen hizmetleri ayrı ayrı dikkate alınacaktır. Ancak, 3600 günün hesabında dikkate alınan maden işyerlerinin yeraltı işyerlerinde geçen çalışmalarının 1800 günden az olması halinde diğer çalışmaları için yaştan indirim yapılacak süre hesaplanırken bu çalışmalardan dolayı indirim yapılacak süre hesaplanmayacaktır. (SGK Genelgesi:2013-11 sayılı)

Örnek- Çimento fabrikası işyerinde 1600 gün, alüminyum fabrikası işyerinde 900 gün, maden ocağında ise 1100 gün çalışması bulunan sigortalının, yaş haddinden indirim yapılmasında aranan 3600 prim gün sayısının tespitinde fiili hizmet süresi zammı kapsamında tüm işyerlerinde geçen hizmet süreleri $(1600 + 900 + 1100 = 3600$ gün) toplamı dikkate alınacak, ancak, çimento ve alüminyum

fabrikalarında geçen çalışmalar için yaş indirimine esas fiili hizmet süresi zammı hesaplanırken, maden işyerindeki çalışmalar 1800 gün olmadığından bu süreler göre yaş indirimine esas fiili hizmet süresi zammı hesaplanmayacaktır.

506 sayılı Kanunun mülga ek 5 inci maddesi kapsamında itibari hizmet süresine tabi olarak çalışmakta iken, Kanunun 40 ıncı maddesine göre fiili hizmet süresi zammı uygulaması kapsamına alınmayanların 2008 yılı Ekim ayı başından önce geçen itibari hizmet sürelerinin değerlendirilmesinde 3600 gün prim ödeme şartı aranmayacaktır.

Örnek- 15/6/2004 tarihinden itibaren 506 sayılı Kanunun mülga ek 5 inci maddesine göre azotlu gübre fabrikasında geçen çalışmalarından dolayı itibari hizmet süresinden faydalanan sigortalı, azotlu gübre fabrikasında geçen çalışmaların Kanunun 40 ıncı maddesi kapsamına alınmaması nedeniyle 1/10/2008 tarihinden itibaren fiili hizmet süresi zammında faydalanamamaktadır. Ancak, 15/6/2004 tarihinden 2008 yılı Ekim ayı başına kadar geçen süresi 3600 gün olmadığı halde itibari hizmet süresinden yararlandırılacaktır.

2008 yılı Ekim ayı başından önce itibari hizmete tabi bu tarihten sonra fiili hizmet zammı kapsamında çalışması bulunan sigortalıların toplam itibari/fiili hizmet sürelerinin 3600 günün altında olması halinde 2008 yılı Ekim ayı başına kadar olan sürede geçen itibari hizmet süresi için sigortalılık süresine eklenecek ve eklenen süre 5 yılı geçmemek üzere emeklilik yaş haddinden indirilecektir. Bunların 2008 yılı Ekim ayı başından sonra geçen süreleri için sadece gün sayılarına ilave edilip yaş haddinden indirim yapılmayacaktır. (SGK Genelgesi:2013-11 sayılı)

2008 yılı Ekim ayı başından önce ve sonra geçen hizmetlerin en az 3600 gün olması halinde 2008 yılı Ekim ayı başından önceki itibari hizmet süreleri sigortalılık süresine eklenecek ve eklenen süre 5 yılı geçmemek üzere emeklilik yaş haddinden indirilecektir. 2008 yılı Ekim ayı başından sonra geçen süreler için hesaplanan fiili hizmet süresi zammı ise toplam prim ödeme gün sayına ilave edilecek, ilave edilen sürenin yarısı da 3 yılı geçmemek üzere emeklilik yaş hadlerinden indirilecektir. (SGK Genelgesi:2013-11 sayılı)

Örnek- Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olarak özel sektöre ait gazete işyerinde Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle 1/1/1999-1/1/2005 tarihleri arasında 6 yıl (2160 gün) 506 sayılı Kanunun mülga ek 5 inci maddesi, 1/2/2013-1/6/2015 tarihleri arasında ise 2 yıl 4 ay (840 gün) Kanunun 40 ıncı maddesi kapsamında çalışan sigortalının 3600 günü bulunmadığı halde 1/1/1999-1/1/2005 süresindeki çalışmalarından dolayı $2160/4 = 540$ gün 1 yıl 6 ay itibari hizmet süresi sigortalılık süresine eklenip emeklilik yaş haddinden de indirilecek, ancak, 1/2/2013-1/6/2015 tarihleri arasında geçen çalışmalarına ait $840/4 = 210$ günlük fiili hizmet süresi zammı prim ödeme gün sayısına ilave edilecek ve emeklilik yaş haddinden herhangi bir indirim yapılmayacaktır.

Örnek - Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olarak özel sektöre ait gazete işyerinde Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi

olmak suretiyle 1/1/1999-1/1/2007 tarihleri arasında 8 yıl (2880 gün) 506 sayılı Kanunun mülga ek 5. maddesi, 1/2/2013-1/6/2015 tarihleri arasında ise 2 yıl 4 ay (840 gün) Kanunun 40. maddesi kapsamında çalışan sigortalının 3600 günü bulunduğundan 1/1/1999-1/1/2007 süresindeki çalışmalarından dolayı $2880/4 = 720$ gün (2 yıl) itibari hizmet süresi sigortalılık süresine eklenip emeklilik yaş haddinden de indirilecek, 1/2/2013-1/6/2015 tarihleri arasında geçen çalışmalarına ait $840/4 = 210$ günlük fiili hizmet süresi zammı da prim ödeme gün sayısına ilave edilecek ve ilave edilen 210 günün yarısı 105 gün emeklilik yaş haddinden indirilecektir.

Örnek – Asit üretimi fabrika işyerinde 9000 gün fiili hizmet süresi zammı kapsamında çalışan sigortalının prim ödeme gün sayısına eklenecek hizmeti aşağıdaki şekilde hesaplanır.

Fiili hizmet süresi zammı: $9000 \times 90/360 = 2250$ gün

Bu sigortalının prim ödeme gün sayısına 5 yıl (1800 gün) ilave edilecek, 450 günlük fazla kısmı hizmetlerine ilave edilmeyecektir.

Fiili hizmet süresi zammından yararlandırılacak olan sigortalıların hizmet sürelerinin değerlendirilmesinde hizmet kütüklerinde kayıtlı işyeri numarası üzerinden işyeri ünvanı ve iş kolu kodu kontrol edilerek gerek 506 sayılı Kanunun mülga ek 5 inci maddesi gerekse Kanunun 40. maddesi kapsamına girip girmediği tespit edilecektir. Kanun kapsamında olmayan işyerlerinden fiili hizmet süresi zammı ilavesi yapılacak şekilde bildirim yapıldığının anlaşılması halinde sigortalılara fiili hizmet süresi zammı ilavesi yapılmayacaktır. Bu şekilde bildirim yapan işyerlerinden doğru belge türüne göre aylık prim ve hizmet belgesini vermeleri istenecek ve bilgi işlem kayıtları da buna göre düzeltilecektir. (SGK Genelgesi:2013-11 sayılı)

Sonuç

01.10.2008 tarihinde yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Kanunun 60. maddesinin E bendinde düzenlenen yeraltı maden işleri ve ek 5. ile ek 6. maddesinde düzenlenen diğer yıpratıcı bazı işler olmak üzere iki ayrı çalışan grubu için itibari hizmet süreleri düzenlenmiştir. 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanunun 40. maddesi ile fiili hizmet süresi zammı başlığı altında yeniden yapılan düzenlemedeki amaç, sözkonusu işyerlerinde çalışan sigortalıların ağır ve tehlikeli risklere karşı korunmasıdır. Fiili hizmet süresi kapsamındaki işyerlerinin işverenlerine çalıştırdıkları sigortalılar için ek maliyet olarak yansıyan malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarına ait ek prim oranlarının tamamı işverenlere yansıtılmış ve işverenlerin prim maliyetleri artmıştır. Özellikle ileri teknolojilerin kullanılarak sigortalıların maruz kaldıkları riskin ve zararlı faktörlerin etkilerinin ortadan kalktığı durumlarda sigortalılar fiili hizmet süresi zammı uygulamasından yararlandırılmaması ve dolayısıyla bu tür iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine önem vererek yatırım yapan işverenlere ek prim maliyetlerinin yansıtılmaması en önemli

düzenleme olmuştur. Özellikle fiili hizmet kapsamında sigortalı çalıştıran işverenler lehine prim indirimi gibi sigortalı çalıştırmayı teşvik edici düzenlemelerin yapılması özellikle iş sağlığı ve güvenliği kültürünün de yayılmasına yardımcı olacak yöntemlerden birisidir.

Fiili hizmet süresi zammınının 506 sayılı Kanundaki itibari hizmet sürelerinden en önemli farkı fiili hizmet zammınının bazı şartlarda hem sigortalının prim ödeme gün sayısına eklenmesi hem de yaş haddinden indirilerek erken emekliliğin daha da kolay hale getirilmiş olmasıdır. Ayrıca yeni düzenlemelerle 01.10.2008 tarihinde fiili hizmet zammı kapsamında çıkarılan gazetecilere tekrar borçlanma hakkı verilerek bu hakkı yeniden elde etmiş olmaları adil ve gerekli bir düzenleme olmuştur.

5510 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeler sonucu hem yaşlılık aylığına hak kazanma şartları zorlaşmış hem de sigortalılara bağlanan aylıklar her yıl giderek düşmektedir. Bu durumun ortaya çıkması sonucu birçok sigortalı daha da bilinçlenmiş ve sigortalılar 506 sayılı Kanun dönemi de dahil olmak üzere çalıştıkları dönemlerde işveren tarafından bildirilmemiş itibari hizmet veya fiili hizmet sürelerini haklı olarak talep ederek iş mahkemelerine birçok dava açmaktadırlar. Bu davalar mahkemelerin iş yükünü arttırmaktadır. Bu nedenle sadece hizmet tespit davaları hariç olmak üzere dava açmadan önce sigortalıların SGK'ya başvurarak konunun ilk önce SGK tarafından çözülmesinin sağlanması, konunun SGK tarafından çözülmediği durumlarda dava açılabilmesini sağlayan düzenleme 6552 sayılı Kanununun 42. maddesi ile 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 7/3. maddesinde yapılmış ve bu düzenleme çok isabetli olmuştur.

Ayrıca fiili hizmet kapsamındaki işyerlerinde çalışan sigortalıların işverenler tarafından normal sigortalılar gibi aylık prim hizmet belgelerinde gösterildikleri tespit edilmektedir. Bu durumda işverenin hem daha az prim ödeyerek SGK'yı prim kaybına uğratmakta hem de sigortalının erken emeklilik hakkını yok etmektedir. Bu nedenle SGK tarafından yıllık denetim programları yapılırken fiili hizmet kapsamına giren işyerlerinde de ayrı bir program kapsamında denetlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA:

- Alper Y. (2014) **Sosyal Sigortalar Hukuku**, Bursa: Dora Yayınları
- Altındal A ve Şentürk F (2013) “Fiili Hizmet Süresi Zammı Uygulamasının Türk Sosyal Güvenlik Sistemine Etkisi”, **Sosyal Güvence Dergisi**, **S.4, Kasım 2013**, 12
- Ataman Y. (2004) **Tahsis Mevzuatı ve İşlemleri**, Ankara: SSK Başkanlığı Sigorta İşleri Genel Müdürlüğü Tahsisler Daire Başkanlığı Yayın No:679
- Başterzi F. (2006) Yaşlılık Sigortası, Ankara: TİSK Yayın No: 275
- Caniklioğlu N. (2007) “İtbari Hizmet Süresine İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı ve Yaşanan Gelişmeler”, **Sicil, Aralık 2007**, 130
- Çavuş Ö. H. (2007a) “*İtbari Hizmet Süreleri ve SGK Uygulaması*”, *Yaklaşım Dergisi*, Ekim 2007.
<http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=7989&arananKey=%C3%96.%20HAKAN%20%C3%87AVU%C5%9E> (01.05.2014)
- Çavuş Ö. H (2007b) “*İtbari Hizmet Sürelerine İlişkin Son Düzenlemeler*”, *Yaklaşım Dergisi*, Kasım 2007.
<http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=8249&arananKey=%C3%96.%20HAKAN%20%C3%87AVU%C5%9E> (01.05.2014)
- Çavuş Ö. H (2007c) “*İtbari Hizmet Süresi ve Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı*” *Yaklaşım Dergisi*, Haziran 2007.
<http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=7619&arananKey=%C3%96.%20HAKAN%20%C3%87AVU%C5%9E> (01.05.2014)
- Çavuş, Ö. H (2008) “*İtbari Hizmet Sürelerine İlişkin Son Sosyal Güvenlik Uygulamaları*” *Yaklaşım Dergisi*, Nisan 2008.
<http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=8356&arananKey=%C3%96.%20HAKAN%20%C3%87AVU%C5%9E>
- Çenberci M. (1997) **Sosyal Sigortalar Kanun Şerhi**, Ankara: Olgaç Matbaası
- Ernam A. N. (1990) Açıklamalı ve Uygulamalı Sosyal Sigortalar Mevzuatı, Ankara: Ogun Kardeşler Matbaacılık
- Gerek N (2005) “Sosyal Güvenlik Reformu mu Yoksa Sosyal Güvenlik Çıkmaz mı?”, **TÜHİS, C.19, S.6, Kasım 2005**, 6
- Güzel Ali; Okur Ali Rıza ve Caniklioğlu Nurşen (2014) **Sosyal Güvenlik Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınevi
- Kuruca M ve Özdamar M. (2013), **Tüm Yönleriyle Emeklilik**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık
- Oral İ (2009), “5510 sayılı Kanun’un Fiili Hizmet Süresi Zammına İlişkin Düzenlemelerin Değerlendirilmesi”, **Çimento İşveren**, Mart 2009, C:23, s:2, 21-24

- SSK Genel Müdürlüğü, 12-85 ek sayılı genelgesi
- SGK Başkanlığı, 2007-88 sayılı genelge
- SGK Başkanlığı, 2009-79 sayılı genelge
- SGK Başkanlığı, 2013-11 sayılı genelge
- SGK Başkanlığı, 2013-26 sayılı genelge
- SGK Başkanlığı, 2014-29 sayılı genelge
- SGK Tebliği, 506 Sayılı Kanunun Ek 5. Maddesinin IV Numaralı Bendinin Uygulanması Hakkında
- Sözer A. N. (1998), “İtibari Hizmet Müessesesi ve İtibari Hizmetle İlgili Bazı Uygulama Sorunları”, **Çimento İşveren**, **C:12**, **S:3**, <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/1mak983.htm> (01.02.2014)
- Sözer, A.N (2013), **Türk Sosyal Sigortalar Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınları
- TBMM Komisyon Raporu,
<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss119.pdf> (01.05.2014)
- Tuncay A.C ve Ekmekçi Ö (2014), **Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, İstanbul: Beta Yayınları
- Zaidi, A. and E. R. Whitehouse (2009), “Should Pension Systems Recognise "Hazardous and Arduous Work"?", **OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 91**,
<http://dx.doi.org/10.1787/221835736557> (01.04.2014)
- Fiili Hizmet Süresi Zammı Uygulamasının Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği

